

ÄITIPUOLEUS UUSPERHEESSÄ

Lopputyö Taru Meritie

Uusperheneuvojakoulutus, Supli Ry 2018

Sisällys

1. JOHDANTO	4
2. ÄITIPUOLEN IDENTITEETTI.....	5
2.1. Identiteetin rakentuminen.....	6
2.2. Uusperhe identiteettimurrosten alttarina	7
2.3. Äitipuoleus haastaa identiteettiä muutokseen	8
2.4. Ympäristön miellyttäminen.....	11
2.5. Äitipuolen identiteettimallit.....	12
2.5.1. Satelliittiäidin rajoittama identiteetti.....	12
2.5.2. Äitipuolikeskeinen identiteetti.....	14
2.5.3. Tiimivanhemmuuden identiteetti.....	14
3. MYYTIT: TURVANA VAI RIESANA?.....	15
3.1. Ydinperhe-myytti.....	16
3.2. Äitimyytti.....	17
3.3. Ilkeä äitipuolimyytti	18
3.4. Tabumainen naisen viha.....	21
4. ISYYS JA ÄITIPUOLI.....	23
4.1. Biologisen isän vaikutus äitipuolen asemaan ja uusperheen toimivuuteen.....	23
4.2. Äitipuoli isyyden mahdollistajana.....	26
5. BIOLOGISEN ÄIDIN VAIKUTUS ÄITIPUOLEN JA LAPSEN SUHTEESEEN.....	27
6. AVIOERON KÄSITTELY UUSPERHEEN SYNTYMISESSÄ	33

7. LAPSI JA ÄITIPUOLI	34
7.1. Lapsen viha äitipuoleen.....	34
7.1.1. Turvallinen tunteiden roskakori.....	34
7.1.2. Menetyksen pelko.....	35
7.1.3. Äitipuolen deletoiminen.....	35
7.1.4. Positiiviset tunteet ristiriitana	36
7.1.5. Äitipuolen negatiiviset tunteet.....	36
7.1.6. Miten löytää aikuisuutta äitipuoleuteen?.....	37
7.2. Lapsen kehitysvaiheiden haasteet ja uusperhe.....	38
7.2.1. Konfliktit uusperheessä.....	38
7.2.2. Äidinmurha	40
8. TUHOAVA ÄITIPUOLI	41
8.1. Kun äitipuolesta tulee tuhoava	41
8.2. Äitipuolen seitsenportainen kierre	43
9. SISARET JA SISARPUOLET	45
10. PERHE.....	47
10.1. Parisuhde, uusperheen perusta.....	47
10.2. Neuvoteltu vanhemmuus.....	49
10.3. Kuka kuuluu meidän perheeseen?	51
10.4. Perheen rajat	52
10.5. Perhemallit.....	56
10.6. Uusperheen kehitysvaiheet suhteessa äitipuoleen.....	57
11. ÄITIPUOLEN TUKEMINEN	60
12. LOPPUSANAT.....	63
LÄHTEET	65

1. JOHDANTO

Uusperhedynamiikka koskettaa yhteiskunnassa yhä lukuisempia aikuisia ja lapsia. Aihe sisältää kuitenkin edelleen paljon tabuja ja ennakkoasenteita, jotka tiedostamattomina ohjaavat sekä yhteiskuntaa että yksittäisiä henkilöitä. Kulttuuristamme on häivytetty pois erilaisten perhekokoonpanojen toimivuus ja historia korostaen ydinperheen merkitystä ja vaihtoehdottomuutta. Uusperhe katsotaankin usein vajaammaksi kuin ydinperhe eikä sen lisäarvoista juurikaan puhuta. Äitipuolen ristiriitaiset myyttien varjostamat erinäiset roolit sekä ilmiöt aikuisten ja lasten ympärillä ovat monimutkainen vyyhti, jonka sisällä ja ympärillä onkin usein poikkeuksellisen paljon ilmiöitä ja selvitettäviä tunnelasteja. Erilaisten tunteiden viidakossa yksilö tekeekin tiedostamattaan asenteensa mukaisia määrittelyjä ajaen tämän ohjaamana asioita, usein myös väärään suuntaan. Tämän kaiken keskellä äitipuoli on taakkoineen, tunteineen ja velvollisuuksineen kovin yksin ja hämillään.

Tämän työn tarkoituksena on tuoda tietoisuuteen uusperheen dynamiikkaan vaikuttavia asioita äitipuolen näkökulmasta, painottuen perhemalliin, jossa biologisen isän lapset eivät asu vakituisesti perheessä. Työ on tietoisesti rajattu koskemaan uusperhettä vain äitipuolen näkökulmasta. Pyrin ymmärtämään eri ilmiöitä äitipuolen ympärillä ja sitä kautta koko uusperhettä ja sen hyvinvointia suomalaisen kulttuurin sisällä.

Teoksen lähtökohtana on tavoite ymmärtää eri perheenjäseniä, ei hakea oikeutusta yksittäiselle ihmiselle tai ilmiölle. Ymmärrys ja nöyryys, ovat ohjenuorat, joita toivon jokaisen lukija ottavan käyttöönsä, kun hän kohtaa teoksen informaatiota. Oikeutuksen ja vaativuuden toivon taasen jättävän sivuun. Tämä ei ole myöskään tyhjentävä totuus, vaan osa monimutkaista ihmisyyden tarinaa. Informaatio on osa elämäntarinoiden kudelmaa, jossa voi vain yrittää ymmärtää sen monimutkaisuutta, tuomitsematta itseä, läheisiä ihmisiä, rinnalla kulkevaa ystävää tai asiakasta.

2. ÄITIPUOLEN IDENTITEETTI

Identiteettikriisi ei ole ihmisyydessä vain naurahduksen aihe, viidenkymppin vililyksen vitsi, jossa pohditaan kevyesti iän tai muutoksen tuomia suhteita itseen. Identiteetin murrosvaiheet ovat parhaimmillaan tärkeitä pysähtymisen ja kasvun paikkoja, joissa ihminen voi pohtia tietoisesti oman elämänsä historiaa suhteessa tähän hetkeen, muovautuneisiin elämänasenteisiin ja tulevaisuuden unelmiin ja haasteisiin. (Nousiainen 2004, 18-20.)

Ihmisen identiteetti muovautuu koko elämän ajan, erityisesti elämän murrosvaiheissa. Uusperheen synty on jokaiselle sen jäsenelle murroksen hetki. Muuttunut perhekuvio haastaa kysymyksillään: Kuka minä olen nyt, tässä kohtaa, äitinä, isänä, lapsena, naisena, miehenä, puolisona? Mikä on asemani suhteessa perheeseen, naiseuteeni tai miehuuteeni? Mikä on suhteeni menneeseen, elettyyn elämään? Millainen olen nyt, ja kuka haluan olla tulevaisuudessa? (Hämäläinen 2011.) (Nousiainen 2004, 18-23, 125, 166-167.)

Kun omaan ajattelumalliin tai todellisuuteen tulee särö, minäkuva pyrkii korjamaan sen hakien ehyttä kuvaa itsestä. Se pyrkii myös nivomaan elämän eri palaset yhteen, ehyeksi tarinaksi: Eletyn elämän tarina pyritään yhdistämään nykyiseen parisuhteeseen ja perheeseen. Tähän liittyvät arvot, oman lapsuuden perhekulttuuri, viimevuosien elämäntapa ja siitä muodostettu minäkuva. Mutta myös ystävien asenteet ja käsitykset sekä elämäntapa ja yhteiskunnan ja median keskustelu mm. äitipuoleudesta, äitiydestä, isyydestä, perheestä. (Murtorinne-Lahinen, 25-77.)

2.1. Identiteetin rakentuminen

Identiteetillä tarkoitetaan käsitystä itsestä, arvoista sekä elämäntavoitteista. Kokonaisvaltaisessa identiteettiajattelussa identiteetti ei ole pysyvä, vaan se muovautuu ja rakentuu koko elämän aikana. Rakentumiseen vaikuttaa vahvasti lapsuus ja koko elämänhistoria. Mutta myös nykyhetki, yhteiskunta, kulttuuri ja sosiaaliset suhteet, kuten myös oma kyky pysähtyä identiteettimurrokseen ja reflektoida itseä. Identiteetti rakentuu samaan aikaan sisäisenä prosessina, mutta vahvasti myös vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Siihen vaikuttavat kulttuuri sekä yhteiskunnassa vallitseva ajattelumalli. (Nousiainen 2004 18-23.) (Laitinen & Pohjola 2009, 10.)

Yksilöllinen identiteetti sisältää minäkäsityksen ja itsetunnon. Sen tukena on sosiaalinen identiteetti, ominaisuudet, jotka jaetaan ryhmän kesken. Ihminen kokee olevansa ainutlaatuinen ja yksilöllinen, mutta samalla hän toivoo yhteenkuuluvuutta ja samankaltaisuutta (Hämäläinen 2011). Näistä muodostuu ihmisen minäkuva, identiteetti. Identiteetti jatkaa kasvuaan koko elämän ajan, erityisesti elämän murrosvaiheissa. Minäkuva hakee koko ajan ehyttä kuvaa itsestä, joka vaatii minäkuvan jatkuvuuden turvaamista. Kokemukset, palautteet, kuuluminen yhteisöihin, kulttuuri, historia, tulkinnan, ihmissuhteet, kuten monet muutkin sisäiset ja ulkoiset asiat ja tapahtumat vaikuttavat identiteetin rakentumiseen. (Nousiainen 18-23, 125, 166-168)

Globalisaatio ja valtavat informaatiovirrat ovat laajentaneet ja haastaneet ihmisen identiteetin rakentumista. Kun aiemmin elinpiiri oli suppeahko ja identiteetin rakentamista ohjasivat lähinnä lähiyhteisö, oma perhe, kylän tai kaupungin identiteetti, traditiot ja perinteet sekä kotimaa, nykyaikana ihmisellä on mahdollisuus valita ja pohtia omaa suhtautumista asioihin maailmanlaajuisen informaation kautta ja saada yhteisö tukemaan tätä maailmankuvaa, vaikka eripuolelta maailmaa. Fyysisyys ei enää siis sido yhtä lailla identiteetin rakentumista kuin aiemmin. (Therborn 2016.)

Samalla yksilöllisyys ja mahdollisuudet vaativat yhä enemmän joustavuutta ja vastuun kantamista sekä valintojen tekemistä valtavasta määrästä vaihtoehtoja, ristiriitoja ja vaatimuksia. Tämä vaatii osittain tietyn objektiivisuuden rajaamista, näin ihminen myös suojelee oman minäkuvan eheyttä informaatiotulvassa, joka sisältää myös ristiriitoja. Valtavat mahdollisuudet minäkuvan kehitykselle ovat siis samalla myös sudenkuoppa sokeuteen ja terveeseen asioiden kyseenalaistamiseen. Ihmisellä on tapana hakea vahvistusta omaan käsitykseen asioista, ja löytää faktoja sen tueksi, eikä niinkään haastaa omia ajattelumallejaan.

2.2. Uusperhe identiteettimurrosten alttarina

Perinteisessä ydinperheessä äiti ja isä muodostavat ensin toisiinsa ihmissuhteen ja tämän jälkeen yhdessä, askel kerrallaan hiljalleen yksitellen suhteen syntyviin lapsiin. Näin jokainen ihmissuhde saa jakamatonta aikaa ja tilaa. Uusperheen muodostumisessa kaikki suhteet, niin parisuhteen, kuin lapsisuhteiden muodostumiset tulevat kerralla rakennettavaksi. Samalla uusperheen vanhempien uuden suhteen tuomat elämänmuutokset käynnistävät tietoisien identiteettityön (Murtorinne-Lahtinen 2011, 52, 82).

Uusi parisuhde, ja sen kautta tulevat mahdolliset konkreettiset muutokset (esimerkiksi uusi koti, uusi paikkakunta, uusi työ) ja erityisesti uudet perhe- ja sukulaisuus- sekä ystävyysuhteet pakottavat ihmisen ottamaan oman elämän pohdinnan kohteeksi ja sitomaan oman elämän nykypäivän ja historian sekä yhteisen elämän vaiheet yhteen. (Murtorinne-Lahtinen 2011, 76-82.)

Voidaankin sanoa, että uusperheen muodostumisessa elämä mullistuu, monissa eri sekä sisäisissä- että ulkoisissa prosesseissa, monilla eri ihmisillä (sukulaiset, ystävät, entiset puoliset, heidän lähipiiri jne.) samaan aikaan. Tämä luo haastetta sekä aikuisille ja lapsille. Prosessi on pitkä ja itsereflektointi myllerryksen keskellä voi olla haasteellista ja sisäiset kysymykset voidaan ulkoistaa kysymyksiksi toisesta ihmisestä: toisten syyttely ja pohdinta, onko tämä sittenkään oikea valinta, voivat herätä sekä aikuisissa että lapsissa.

Uusperhe tuo näkyviin ne haasteet ja ongelmakohdat, kivut ja epävarmuudet, joita kukin on elämässään kantanut ja ilmentää niitä konfliktien, ja vahvojen tunteiden kautta niin, että kivut voi nähdä ja niistä voi korvaavalla kokemuksella eheytyä. Se vaatii kuitenkin rohkeutta, parisuhteen ehdotonta rehellisyyttä, avoimuutta ja tahtotilaa. Usein ulkopuolinen apu, joko yksilönä tai pariskuntana on tarpeellista.

2.3. Äitipuoleus haastaa identiteettiä muutokseen

Äitiysidentiteetissä naista ohjaavat vahvasti kulttuurimme uskomukset, myytit, normit, eettisyys ja ajatukset äitiydestä. Sosiaalisilla suhteilla, sukupolven ketjuilla ja opitulla äitiydellä sekä äitiysvajeella on vahva vaikutus äitiytyteen. Saamme lapsuuden yhteisöltämme uskomusjärjestelmän, joka sisäistyy meihin. Tämä näkyy myös äitiydessä: meillä on kuva, millainen äidin tulee olla (Ollila 2008, 15).

Äitiys sisältää useita ristiriitoja. Äitiyden myyttimäisen hyvyyden idealisoinnin kautta liikkumatila verrattuna muihin ihmisen rooleihin on kapeahko. Vaikka nyky-yhteiskunnassa rajoja äitiyden ja isyyden välillä pyritään hälventämään, vaikuttavat ne edelleen ihmisten tiedostamattomissa asenteissa. (Nousiainen 2004, 58-62.)

Äitiys on naiselle kokonaisvaltainen tila. Äitiys näkyy lasten hoivan lisäksi naisudessa, tyttäryydessä, sekä puolisona olemisessa, mutta se vaikuttaa vahvasti myös muihin rooleihin, kuten ystävyys- ja työntekijärooleihin. Äitiys on läsnä kokemuksena ruumiillisesti, tunteissa ja ajatuksissa. Äitiys on hoivaa ja huolenpitoa, mutta myös toimintaa. Pysyvyys on äitiyteen liittyvä ominaisuus. Kodista lähteminen on varattu isyydelle. Äitiys on sisäistä, yksityistä. Mutta myös julkista: osa kulttuurimme peruskiviä, osa yhteiskuntaamme. (Nousiainen 2004, 166-168.)

Äitiydessä omaa toimintaa pohditaan aina suhteessa lapsiin. Se mikä ei ole lapsen parhaaksi, herättää syyllisyyttä. (Nousiainen 2004, 169.) Äidin pahin teko on lapsen hylkääminen. Jos äiti jättää lapsen isälle asumaan, se johtuu lankeemuksesta. Jos äitipuolella ei ole rakkauden tunteita bonuslapsia kohtaan, nainen voi syyllistää tästä itseään ja pyrkii hyvittämään asiaa. Hän pyrkii kaikin tavoin normaaliin mukaiseen äitiyteen, ja kun ei onnistu, hän syyllistää itseään lisää tai pyrkii kieltämään äidilliset tunteet ja kysymykset.

Mikäli syyllisyys kielletään ja mikäli sitä tulee myös lähipiiristä, puolisolta, sukulaisilta, lapsilta tai muualta ulkoapäin, syyllisyys muuttuu häpeäksi. Syyllisyyden ja häpeän ero on, että syyllisyydestä tulee päästä eroon, häpeä on persoonitu. Arvo äitinä, naisena, ihmisenä kyseenalaistetaan. Päälle asettuu leima, joka on hänen ominaisuus. Hän kokee hylkäyksen ja identiteetti murenee. Ulkoapäin asetettu häpeän voima on niin suuri ja voimakas että sitä lähes mahdotonta vastustaa.

Naiset pyrkivät toteuttamaan ideaaliäitiyden tilaa, sinnittelevät oman, sukupolvien, kulttuurimme ja yhteiskuntamme normien sisällä rakentaen uuden äitiysidentiteetin voimavarojensa mukaan. (Nousiainen 2004, 59.) Mutta entä jos minulla ei olekaan äidillisiä tunteita puolisoni lapsia kohtaan?

Tämä haastaa naista valtavasti ristiriitaan, jossa hän toisaalta hakee oikeutusta olla ei-äitimäinen, mutta samalla tuntee vaatimukset, syyllisyyden, joita kumpuaa sekä ulkopuolelta, mutta etenkin itsen sisältä.

Naisen on usein vaikea tunnustaa ulkopuolisille, ettei hänessä ole äidillisiä ominaispiirteitä. Toisaalta hänen voi olla myös vaikea tunnustaa itselleen, että hänen sisäisen maailmansa on hämillään äitiyden ja naiseuden äärellä uusperheessä. Usein tueksi haetaan yhteisöstä muita ihmisiä, jotka ymmärtävät vaikeita tunteita tai tunteettomuutta. Perheeltä ja puolisolta on vaikeampaa hakea tukea. Samoin epävarmuudelle, herkkyydelle ja kysymyksellä ”onko minussa jotain vialla” ei useinkaan ole tilaa itsessä, eikä yhteisössäkään.

Kaikenlaisten tunteiden ilmaiseminen ja tunnistaminen ovat merkittävässä sijassa identiteetin rakentamisessa. Ne rakentuvat arjessa ja niitä rakennetaan arkisiin käytäntöihin liittyvissä sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa. Ne ovat kulttuurillisesti muotoutuneita elettyjä kokemuksia. Tunteisiin vaikuttavat edelliset havainnot ja kokemukset sekä tunteille annetut merkitykset. Kun identiteettiin tulee murtuma, tunteista yleisimmät ovat pelko, epävarmuus ja hämillään olo. Tämän lisäksi äitiydessä on vahva moraalinen lataus. Siksi ei-äidilliset ajatukset tai teot sävytyvät usein sisäisellä syyllisyydellä. Näiden tunteiden jakaminen ja hyväksyminen, poistamisen sijaan, ovat tärkeitä elementtejä.

Ilman pohjatunteiden tunnistamista äitipuoli voi rakentaa päälle suojamekanismin, joka voi johtaa pidemmällä aikavälillä katkeruuteen, omavoimaisuuteen, eristäytymiseen, uhritumiseen, alistumiseen tai yhteyden menettämiseen sekä itsestä, puolisosta, että perheestä.

2.4. Ympäristön miellyttäminen

Ihmisen identiteetin muokkautuminen tapahtuu vuorovaikutuksessa lähiyhteisöihin. Suuret ympäristön muutokset, hyväksynnän tarve tai vahvat ympäristön mielipiteet, arvostelu ja paineet voivat muokata identiteettiä niin paljon, että yksilö sisäistää hänelle ulkoapäin annetun identiteetin. Tällöin oma identiteetti tuhahtuu ja ihminen tuntee itsensä sisäisesti tyhjäksi. (Murtorinne-Lahtinen 2011, 103.)

Sosiaalinen miellyttämisen tarve on osa ihmisyyden vuorovaikutussuhteiden luomista. Äitipuolella voi olla kova tarve tulla hyväksytyksi, kelvata suvulle, lapsille ja puolisolle. Omalta osaltaan tämä pehmentää nivoutumisen vaihetta. Samalla se voi kuitenkin olla pitkällä aikavälillä vinoutuma, joka estää aidosta itsestä syntyvän tunnesiteen tai yhteyden rakentumisen esimerkiksi äitipuolen ja lapsen välille.

Uusperheen vanhemman olisikin tärkeää antaa aikaa identiteetin rakentumiselle, löytää oma ”punainen lanka”, ankkuroida identiteettiään ja reagoida niistä käsin toisten impulsseihin, pohtia rauhassa, mikä on häntä – ja antaa tarvittaessa myös lupa muuttaa mieltään.

2.5. Äitipuolen identiteettimallit

Tässä luvussa käsitellään äitipuolen identiteettimalleja. Nämä ovat yleisiä karkkeita jaotteluja, jotka sisältävät yksilössä mitä monimuotoisempia yksilöllisiä viivahteita ja ovat vain osa naisen, äitipuolen identiteettiä, joka rakentuu monista eri osioista.

2.5.1. Satelliittiäidin rajoittama identiteetti

Uusperheen perustana on keskinäinen parisuhde ja sen jäseniä on kummankin vanhemman lapset. Uusperheessä biologinen suhde on perheen sisällä erottava tekijä, kun taas ydinperheessä se on yhdistävä tekijä.

Satelliittiäidin rajoittamassa perheessä biologinen äiti tahtoo sivuuttaa uusperheen sidoksen ja vahvistaa biologista kehystä niin että äitipuoli sivuutetaan. Hänen näkökulmastaan äitipuoli on täysin ulkopuolinen henkilö. Biologinen isä taas kuuluu kahteen eri sidokseen: sekä biologiseen että uusperheen sidokseen ja pyrkii tasapainottelemaan näiden kahden välillä. Äitipuoli taas kokee, että biologinen äiti pyrkii tunkeutumaan heidän perheeseensä. (Heinonen 2011,15.) Satelliittiäiti voi olla psykologisesti läsnä lapsensa kautta uusperheen elämässä. Lapsi ja äiti voivat muun muassa olla jatkuvassa yhteydessä viestien, puhelujen, valokuvien ja videoiden kautta toisiinsa ja näin ohjeistaa ja pohtia ja tukeutua toisiinsa. Tämä voi estää lapsen integroitumisen uusperheeseen ja lapsi voi kokea itsensä ulkopuoliseksi. Pahimmillaan äitipuoli eristetään pois myös lasta koskevista juhlista. Suku voidaan ottaa myös mukaan palvelemaan satelliittiäidin tarpeita.

Äitipuoli kokee näissä, hyvin pienissäkin eleissä ja tilanteissa ulkopuolisuutta ja ikään kuin hänen arvonsa olisi viety pois, tai intiimiin olisi tunkeuduttu. Äitipuoli kokee, ettei hän kuulu perheeseen. Tilanne on ristiriitainen, sillä myös äiti-puolen sisällä elää äitimyytti, jossa äiti mielletään hyvyydeksi, lapsen etuja ajavaksi ja äitipuoli vastakkaiseksi. (Murtorinne-Lahtinen 2011, 84-123.)

Aikuisuudessa elää luonnostaan lapsen ja hauraamman suojeluvietti. Lapsi nähdään viattomuuden symbolina. Äitipuoli katsotaankin konfliktitilanteissa syylliseksi ja hän jää usein yksin. Pelätessään tätä, äitipuoli pyrkii välttämään riitatilehteita ja voi vetäytyä suhteesta lapsiin eikä osallistu lainkaan vanhemmuuteen tai sen tukemiseen. Mikäli biologinen isä on tilanteissa epäjohdonmukainen, se vaikeuttaa se edelleen uusperheen arkea ja luo turvattomuutta, jolloin valta siirtyy usein lapselle ja/tai biologiselle äidille. Ilmiö esiintyykin usein, kun lapsi tai satelliittiäiti hakee valtaa perheestä. Mitä vahvemmin biologista kehystä ylläpidetään sitä väkivaltaisemmin se horjuttaa uusperhettä. Valitettavan usein se voi johtaa myös eroon.

2.5.2. Äitipuolikeskeinen identiteetti

Äitipuolikeskeisessä identiteetissä äitipuoli saavuttaa keskeisen aseman perheen tunne- ja toiminnanjohtajana. Tässä identiteettimallissa äitipuolen rooli voi olla hieman epäselvä. Äitipuolelle tulee, tai äitipuoli ottaa, uusperheen moninaisista rytminvaihdoksista, sekä suuresta tunneskaalasta johtuen helposti liian suuren vastuun perheestä. Hän kantaa liian suurta taakkaa yrittäen saada kaikille hyvän olon. Myös täydellinen äitydentavoittelu, virheiden pelko ja myytin mukainen pelko siitä, että hän on vastuussa perheen hyvinvoinnista sekä kaikkien tunteista, johtaa väsymiseen. (Murtorinne-Lahtinen 2011, 84, Raittila-Sutinen 2008, 46-48.)

Väsyminen voi johtaa toiminnan rajaamiseen tai paikan uudelleenhakemiseen. Mahdollisen vastuun jakamisen ja erityisesti vastuuttamisen kautta siirrytään kohti tiimivanhemmuutta.

2.5.3. Tiimivanhemmuuden identiteetti

Tiimivanhemmuuden perheessä uusperheen vanhemmat jakavat tasa-arvoisesti vanhemmuuden perheen sisällä suhteessa kaikkiin lapsiin. Tiimivanhemmuuden onnistuminen riippuu pitkälti vanhempien keskinäisestä suhteesta; kompromissihalukkuudesta ja tahtotilasta käsitellä vaikeitakin tunteita ja kestää niitä toisessa. Tämä perhemalli voi syntyä helpommin, mikäli biologinen äiti tukee uusperheen vanhemmuutta tai on poissa: alkoholisoitunut tai hänellä on muita sellaisia ongelmia, ettei hän kykene normaaliin vanhemmuuteen. (Murtorinne-Lahtinen 2011, 124-160.)

3. MYYTIT: TURVANA VAI RIESANA?

Vaikka nykypäivänä monimuotoisuus, tasa-arvo ja erilaiset elämäntavat ovat jopa ihannoituja asioita, on meillä kuitenkin edelleen paljon, erityisesti lähiyhteisössämme, sanomattomia koodeja, jotka kertovat, miten meidän on käyttäytytävä, pukeuduttava, toimittava, keskustella, jopa ajateltava. Vaikka tahdomme olla yksilöllisiä, tunnemme olomme kiusaantuneeksi, jos joku yksilö ei toteuta näitä koodeja. Usein se voi johtaa myös arvosteluun, etäisyyden ottamiseen, piinalliseen hiljaisuuteen tai jopa vihamielisyyteen, ihmisen eristämiseen yhteisöstä. (Laitinen & Pohtamo, 2009, 9-11).

Myytit, tabut ja asenteet ovat aikoinaan valjastettu luomaan turvaa sekä yhteisöön että yksilöön. Ihminen saa lapsuudessa perinnön, uskomusjärjestelmän, joka sisäistyy hänen omaksi uskomukseksi ja käsitykseensä ympäristöstä. Sen jälkeen hänellä on sisällään yhteisön perustama hallitus, joka kertoo, mikä on oikein, mikä väärin. Elämänkuvamme on historian kuluessa kuitenkin muuttunut. Osa myyteistä ja tabuista eivät enää aja asiaansa, vaan rajoittavat ja luovat sisällemme ja elämäämme ristiriitoja. Yhteisö, joka on elänyt totuudessaan pitkään, esimerkiksi isovanhemmat, voivat kuitenkin reagoida, jos emme noudata heidän totuttuja kaavojaan. (Laitinen & Pohtamo 2009, 9-11.) Ihmiset eivät pidä siitä, että heidän itsestään selvinä pitämiään asioita kyseenalaistetaan. Toisen elämän ratkaisut voivat jo luoda sisälle ristiriidan ja ihminen reagoi. Yksi tällainen asia voi olla uusperhe tai avioero. Vakiintuneen epäilemin huojuttaa sekä maailmankuvaamme että minuutemme perusteita ja uhkaa " tervettä järkeä", luo sisällemme turvattomuutta.

Äitipuolen ristiriitaiset myyttien varjostamat erinäiset roolit sekä ilmiöt aikuisten ja lasten ympärillä ovat monimutkainen vyyhti, jonka sisällä ja ympärillä onkin usein poikkeuksellisen paljon ilmiöitä ja selvitettäviä tunnelasteja. Myytit ja tabut ovat vahvasti läsnä. Tässä luvussa käsitellään muutamia keskeisiä myyttejä, jotka vaikeuttavat uusperheen ja äitipuolen elämää.

3.1. Ydinperhe-myytti

Ydinperhe on tabumainen käsite, joka kuvastaa turvaa, ideaalia, kehdon omaista syliä, instituutiota, yhteiskuntamme yksikköä, jota useinkaan ei tahdota kyseenalaistaa. Ydinperhe on perheen täydellisen perheen kuvastuma, johon muita perhemalleja verrataan, lähes poikkeuksetta puutteiden näkökulmasta (Broberg, 2010, 23). Yhteiskuntamme ja kristinuskon yksi kulmakivi, perheinstituutio on uhattuna, jos ydinperhettä haastaa - ja tahtomattaankin uusperhe haastaa: uusperhettähän ei useimmiten voi syntyä ilman ydinperheen rikkoutumisen historiaa. Yhteys ei kuitenkaan ole niin suora, että se useinkaan tiedostetaan. Ydinperheen täydellisyyden illuusio vaikuttaa asenteisiimme. Uusperhettä voidaan lähestyä myös liberaalisemmin: muotona, jolla perheinstituutio pyrkii mukautumaan ja säilymään. Muotona, joka mahdollistaa perheen jatkumisen ydinperheen toimimattomuuden jälkeen. Muotona, joka haastaa syventämään yksilön vanhemmuuden käsitteistöä. Muotona, jossa parhaimmillaan lapsi saa lisää välittäviä rakastavia aikuisia ja sisaruksia elämäänsä. Lapsen tullessa uusperheeseen hän tulee kotiin. Lapsi ei tule vain tapaamaan biologista vanhempaansa vaan on integroitunut perheeseen, jossa hän on yksi tärkeä osa perhettä ja jossa myös muilla perheenjäsenillä on pysyvä, kyseenalaistamaton paikka.

Sanonta "lapsi ei ole valinnut vanhempien eroa" tai "lapsi ei ole valinnut uusperhettä" on tarkoituksenomaisesti myös ydinperheen nostamista. Kliseinen lausahdus on kuitenkin tyhjä: tarkemmin pohtiessamme lapsi ei myöskään ole valinnut ydinperhettä, johon syntyy, ei sisaruksen syntymistä, ei koulua, ei yhteiskuntaa, ei omaa äidinkieltään. Silti nämä aiheuttavat hänen elämäänsä sekä hyviä, että huonoja asioita ja häntä tuetaan sopeutumaan niihin sopeutumisessa ja hyväksymisessä. Miksi uusperhe olisi siinä poikkeus?

Uusperhe mielletään usein uudeksi, vieraaksi ilmiöksi. Uusperheitä on kuitenkin ollut eri muodoissaan jo vuosisatoja. Avioeroja on otettu myös 1900-luvun alussa, ihmiset ovat jääneet leskeksi, ja eri perhekokoonpanot ovat asuneet yhdessä. Aikakausilehdissä uusperhettä uutena ilmiönä mainitaan ensimmäisiä kertoja 1970-luvun lopulla.

3.2. Äitimyytti

Vielä tänäkin päivänä vuosisatoja kestänyt äitimyytti, jossa puhutaan hyvästä pyyteettömästä biologisesta äidistä, elää. Sekä sadut, kristinusko, media että yhteiskuntamme vahvistavat tätä myyttiä. Biologinen äiti mielletään puhtaaksi, pyyteettömäksi, hyvydeksi. Neitsyt Maria on äitiyden esikuva. Biologinen äiti on pyhä, koskematon. Hän rakastaa, kuuntelee, neuvoo lapsia ja asettaa heille rajoja. Myytti uskoo, että biologinen äiti on aina epäitsekäs, aina lastensa puolella. Ikään kuin nainen saisi hedelmöittyessään jonkin syvän jumalallisen tietoisuuden elämästä, joka poistaa hänen vajavuutensa, traumansa, itsekkyytensä, erehtyväisyytensä, ihmisyyden raadollisuuden. Hänestä tulee äiti, The Äiti, Äiti maa, hyvyyden ja elämänlähteen antaja, joka puolustaa epäitsekäästi, pyyteettömästi. Hänellä on täydellinen viisaus ja tietämys viattomien lasten näkökulmasta kaikkeen: itseen, ihmisyyteen, elämään, yhteiskuntaan, politiikkaan. Äidin tuomaa näkökulmaa harvoin kyseenalaistetaan. Ei itsessä eikä muissa. Sillä meillä kaikilla on äiti – ja äidin sylin luoman pehmeän lempeän turvan tarve. Äiti on totuus, äiti on hyvä, äiti on lempeä ja rakas. (Murtorinne-Lahtinen 2011, 58 (Laitinen & Pohjola 2009, 210.) (Raittila-Sutinen, 2008, 42-62) (Nousiainen 2004, 59-67)

Tämä äitimyytin enkelimäinen kuva näkyy usein asenteissa, joissa asetetaan vastakkain biologisen äidin näkemys suhteessa johonkin muuhun tahoon, esimerkiksi isään, päättäjään, viranomaiseen, äitipuoleen.

Äiti on aina läsnä, aina tavoitettavissa (Nousiainen 2004, 70). Mikäli äiti muuttaa erilleen lapsista, leimataan hänet jonkin hänen ei-vallassa olevan vaikutuksen alaiseksi: hän on alkoholisti, sekaisin, narsisti. Myytin mukaan äiti ei voi tehdä itsenäisesti ja järkevästi päätöstä lasten hyväksi, että lapset asuvat isällään. Päätös ei siis voi lähteä äitiydestä. Se on oltava riivauksen päätös. Jonkin mitä äitiys ei tekisi. Näin nainen lapsista erossa asuva äiti saa myytin mukaisen hiljaisen leiman. Päätös ei ole voinut olla rakkaudesta käsin tehty. (Laitinen & Pohjola 2009, 210-211.)

3.3. Ilkeä äitipuolimyytti

Samaan aikaan, kun äitimyytti elää yhteiskunnassamme elämää, myös ilkeän äitipuolen myytti ja viattoman lapsen myytti on elänyt jo 1500 vuotta (Murtorinne-Lahtinen 2011, 55). Ilkeä äitipuoli onkin tapa käsitellä äitiyden ja naiseuden varjopuolta, sen raadollisuutta sekä itsekkyyttä, joka on tullut pahuudessaan eriyttää pois äitiyden puhtaasta myytistä, puolta, jota lapsi ei voi käsitellä (Reenkola 2012, 11) (Nousiainen 2004, 60).

Tarinat ja sadut juurruttavat tätä kulttuuria edelleen lapsesta saakka yhteiskuntaamme. Myös aikuisten maailmassa äitipuoli mielletään lemmentuoreiksi lapset syrjäyttäväksi ihmiseksi. Kun biologinen äitimyytti vahvistaa äidin pyyteettömyyttä lapsia kohtaan, äitipuolen tarkoitusperät ovat myytin mukaan täysin vastakkaiset. Myytti ei tunne tilannetta, jossa äiti asettaisi lastaan oman kostonsa välineeksi ja äitipuoli suojelisi lapsia, jotka eivät ole hänen biologisia. Myytissä asetelma on aina: äiti ajaa lasten etua, ja äitipuoli omaansa. (Heinonen 2011, 24-25.) (Raittila-Sutinen, 2008, 42-62)

Viattoman lapsen myytti ei myöskään salli asetelmaa, että lapsi hakisi valtaa, ja äitipuoli suojelisi perhettä ja sen terveitä asetelmia: myytti lähtee ajatuksesta, että lapsi on viaton, ja äitipuoli syntipukki. Lähes jokainen lapsensa uhma- ja murrosiän kokenut äiti kuitenkin tietää, että vallanhakua lapsilta löytyy.

Naisen syyllistäminen tapahtuu usein lapsen edun näkökulman kautta. (Laitinen & Pohjola 2009, 211, 218). Äitipuolen ja lapsen konflikteja värittää ihmisen luonnollinen tarve asettua nuoremman sukupolven puolelle. Kun naiseus, ja äitiys yhdistetään viattoman lapsen etuun, on se lause, jonka varjolla voidaan paljon hyvää, mutta myös huonoa.

Tabujen mukaan naisella ei saisi olla kielteisiä tunteita, heidän tulisi olla vaatimattomia eikä kateus ja viha ole naisellisia, naiselle sallittuja tunteita. Tämä onkin jalostunut naisen vihan piilovihaksi, manipulaatioksi, eleettömäksi ilmaisuksi. Työelämässä naisen vihastuminen katsotaan usein hallitsemattomaksi tunneryöpyksi. Miehen viha taas tuo jämähyyttä, rajoja. Nostaa kunnioitusta. Ja koska naisen viha on vaikea käsitellä, on se jälleen helppo ulkoistaa: äitipuoleen. (Reenkola 2012, 47-48.) Tutkimuksen mukaan äitipuolia pidetäänkin lähtökohtaisesti syypäinä perheen konflikteihin, vaikka tosiasiasa jokainen perheenjäsen, niin lapsi, nuori, biologinen isä, isäpuoli, äitipuoli kuin biologinen äiti voi käydä läpi tunteita, jotka lietsovat jännitystä ja ristiriitoja (Murtorinne-Lahtinen. 2011, 59).

Äitipuolet pyrkivät noudattamaan biologisen äitimyytin mukaista tehtävää ja huolehtimaan lapsista arjessa. Näin ollen äitipuolet joutuvat asettamaan lapsille rajoja, joka voi johtaa yhteenottoihin. Äitipuolen rooli taasen vaatisi etäisyyttä. Tämä johtaa äitipuolen sisäiseen ristiriitaan, jossa omaa paikkaa ja suhtautumista on haastavampaa löytää. Lisää ristiriitaa sisälle aiheuttaa myös äitipuolen oma sisäistetty uskomus myytistä, äitipuolen pahuudesta. (Murtorinne-Lahtinen 2011, 55, 102, 130-167.) (Broberg 2010, 66.) Äitipuoli siis uskoo ja pelkää itsekin olevansa paha. Näin ollen äitipuoli pyrkii kaikin voimin olemaan täydellinen äitipuoli, täydellinen äitihahmo, hän taistelee myyttiä vastaan. Kun äitipuoli pyrkii täydellisyyteen, on ihmissuhteen tarttumapinta vaikeampi tavoittaa: Erehdysten, konfliktien ja anteeksiannon kautta aito ihmissuhde voi rakentua syvemmäksi. Täydellinen ei ole meistä kukaan.

Äitipuolelle ei sallita suhteessa lapsin hermostumista, turhautumista tai vaikeita tunteita kuten biologiselle äidille. Biologinen äiti voi huutaa, turhautua ja komentaa lapsia epärakentavastikin. Toiminta ei kuitenkaan kyseenalaista äidin persoonaa. Äitipuolella sama käytös johtaa tuomioon. Sekä äitipuolella itsellään että myös ulkopuolisten suhteen. Näin äitipuoli pyrkii miellyttämään, rakentamaan kulissia täydellisyydestään sekä itselleen, lapsille, puolisolle että ympäristölle. Hän nielee paljon, ja pitkään, usein vuosia. Jossain kohtaa mitta kuitenkin täytyy ja hermostuminen, lapsen kiittämättömyys tai pieni huomiotta jättäminen voi aiheuttaa reaktion, johon on tiivistynyt vuosien ajan kertyneitä tunteita. Yhteen hetkeen purkautuu vuosien padottujen tunteiden epäoikeudenmukaisuus. Ulkopuolinen ei voi tätä käsittää ja näin pahan äitipuolen myytti toteutuu suhteessa ulkomaailmaan. Äitipuoli jää yksin, kokee epäonnistuneensa ja vetäytyy. Näin myytit ovat ajaneet tehtävänsä ja pysyvät hengissä.

Kun uusperheessä tai muussa elämänvaiheessa tulee haastekohtia, tarvitsemme turvaa. Myytit, tabut ja opitut tapamme ovat osa turvallisuudentunnettamme. Ne ovat siis arkeamme ja parhaimmillaan hienossa palvelutehtävässä. Mutta elämässämme on myös paljon tiedostamattomia katsantokantoja, jotka rajoittavat näkemyksiämme. Ihmiset kasvatat tiettyihin ajatustapoihin. Niitä on sekä meidän itsemme että ympäristömme vaikea kyseenalaistaa. Kun äitipuoli hakee turvaa ihmiseltä, joka ei ymmärrä uusperheyttä, voi läheinen leimata uusperheen t erilaiseksi, vaikeaksi ymmärtää, sekavaksi, epätasapainoiseksi. Sosiaalisesta normista, mitä ydinperhe vahvasti edustaa, poikkeaminen on vaikeaa käsitellä ja siksi on helpompi kääntää katse pois.

3.4. Tabumainen naisen viha

Naisen viha, kateus kostonhimo ovat vaiettuja tabuja. Naiseuden mustaa puolta on vaikea hyväksyä, onhan hän elämänantaja, ei sen tuhoaja. Naisen sekä itsensä vaikea hyväksyä omia tunteitaan, mutta myös miehen on vaikea ymmärtää naisen piiloon verhoiltua tuhoavuutta.

Kun nainen kieltää tai piilottaa itseltään vihan hän voi käyttää vihan kanavoimisessa toiseen hyväksyttävämpiä muotoja: mm lapsen edun tavoittelua, mitätöintiä, lakeja, ohjeistuksia, äitiyden hyvyttä, naisen herkkyy sviittaa. Hän voi verhota sekä itseltään että muilta vaikeat tunteet toisen puolustamiseksi tai viattomuudeksi. Hän ei kohdistaa vihaa suoraan, vaan epäsuoraan, esimerkiksi sivuuttamalla jonkin henkilön täysin (Reenkola 2012 47-49). Vihan tunteen ilmaiseminen voi olla niin verhoiltua ja hienovaraista ettei hän itsekään tunnista sitä. Nainen voi myös valjastaa ystäviään tai läheisiään puolustamaan itseään, niin että hän operoi taustalla saaden toiset tekemään ”likaisen työn”, ja näin hän itse voi pitää verhonaan viattomuuden ja enkelimäisyyden viitan, koskemattomuuden. Häntä puolustavat ihmiset kiillottavat näin lisää naiseuden viattomuuden ulko-kuorta.

Kateus on ihmisen luonnollinen tunne. Se kertoo hänelle kysymyksiä itsestä. Yksinhuoltajaäiti voi kokea yhteiskunnassamme alemmuutta ja huonommuutta, hän kuuluu ydinperhe- ja parisuhdemaailmassa marginaaliin. Tämä kipupiste voi herätä erityisesti silloin, jos entinen kumppani löytääkin uuden kumppanin. Nostaakseen itsensä pois marginaalista, bioäiti voi pyrkiä alentamaan äitipuolen. Kun äitipuoli syöstään "erilaiseksi", "erilleen kuuluvaksi" pystytään samalla nostamaan oma itse pois tuosta "erilaisuudesta" ja näin omia kipuja ei tarvitse kohdata. Samaa ilmiötä voi käyttää myös äitipuoli: halventamalla tai pyrkimällä "syöksemään" biologisen äidin marginaaliin, hänen tiedostamaton tavoitteensa on itse olla "normaali", poissa äitipuoleuden tuomasta marginaalista.

Jos kateutta ei pysty käsittelemään itsessään, kateellinen henkilö voi kohdistaa sen toiseen ihmiseen ja kieltää tämän arvon. On haastavaa nähdä ja puuttua tilanteeseen, jos nainen käyttää tähän äitiyttä tai viattomuutta, ehkä jopa lapsia ja näin manipuloi, mitätöi, mielistelee, syyllistää tai kieltää jonkin henkilön arvon, riippuen siitä, mikä reitti kulloinkin johtaa parhaiten tavoiteltuun lopputulokseen hänen itsensä tai hänen ryhmänsä näkökulmasta. Meidän on vaikeinta tunnistaa ja käsitellä julmuutta, joka nauttii toisen tuskasta ja tai sen nojalla omien päämäärien tavoittelun. Erityisesti jos sen tuottaja on äiti tai nainen.

Kostoa tai ja väärin kohdellun kokemusta voi olla tärkeää pitää myös yllä. Se voi auttaa irtaantumisessa ja viha tunteen käsittelyssä mm avioeron yhteydessä. Toisaalta se voi jäädä myös ihmisen loputtomaksi nektariiniksi. Tällöin ei tarvitse katsoa omaa varjoa. Jos väärinkohtelun kokemuksesta luopuu, joutuu toteamaan, että on itse ollut osallisena ratkaisuisissa ja elämänvalinnoissaan ja näin vastuu elämästä jää itselle, sen sijaan että syyttää siitä vanhempia, entistä puolisoa tai vaikkapa työnantajaa. (Reenkola 2014, 130.) Kun elämästä ottaa itse vastuun, huomaakin että myös itse on raadollinen ja virheellinen ja niille asioille voi vain itse tehdä jotain. Ihmisestä tulee erillinen ja itsenäinen. On hienoa, jos ihminen kykenee näkemään asioiden erilaiset tarinat, eriyttämään ne ja löytää myös aitoa tervettä ymmärrystä osapuolille, joiden elämä on itselle vieras ja samaan aikaan kunnioittamaan omia tunteita, sattumista ja arvoaan.

4. ISYYS JA ÄITIPUOLI

4.1. Biologisen isän vaikutus äitipuolen asemaan ja uusperheen toimivuuteen

Uusperheen syntyessä biologisen isän rooli etäisenä ja puolisoa tukevana aikuisena säilyy lähes muuttumattomana eikä biologisen isän ja isäpuolen roolissa ole juurikaan ristiriitoja, kuten äitipuolen ja äidin välisessä suhteessa on. Näin ollen isän on usein vaikea ymmärtää puolison prosessoimaa tiedostamatonta tai tiedostettua etäisyyden ja läheisyyden, äitipuolen ja äidin roolien ristiriitaista keskustelua. Biologiset isät usein odottavatkin, että äitipuoli ottaa itse paikkansa suhteessa uusperheeseen ja että vetovastuun otto perheestä on hänelle luonnollista. Äitiroolista käsin näin onkin, äitipuolen rooli on luonnostaan kuitenkin etäinen. Lisää ristiriitaa sisälle syntyy siitä, että äitipuolella on usein arjen vetovastuu, mutta ei valtaa lasta koskeviin päätöksiin. Valta lapsia koskeviin päätöksiin jää usein biologisille vanhemmille, jolloin äitipuoli voi turhautua ja kokea olevansa ulkopuolinen. Ulkopuolisena ja alempiarvoisena mustasukkaisuus ja kateus ovat keinoja ilmentää tilannetta, jota ei voi muuttaa, tunnetta, jossa äitipuoli kokee olevansa alempiarvoinen. (Murtorinne-Lahtinen 2011, 96, 130-167.)

Jos isä pystyy ymmärtämään äitipuolen vaikeat tunteet ja ristiriidat, lisää se aikuisten keskinäistä luottamusta ja vahvistaa parisuhteen tunnesidettä ja näin ollen parisuhteesta voi tulla pohja uusperheelle. Samalla äitipuoli saa luvan haastaville tunteille ja voi myös itse hyväksyä ne. Tämä luo mahdollisuuden tunteiden rehelliseen käsittelyyn ja näistä eheytymiseen. Tällöin tunteet eivät myöskään jää lapsen ja äitipuolen väliin. Mikäli äitipuoli joutuu kieltämään tunteet ne tulevat esiin muutoin.

Viikonloppuvanhemmuus ruokkii helposti biologisen isän syyllisyyttä, jolloin voi syntyä epäterve syyllisyysvanhemmuus. Syyllisyysvanhemmuudessa isä pyrkii hälventämään omaa syyllisyyttään poissaolostaan lapsen jokapäiväisestä arjesta. Syyllisyyttä hän kompensoi viihdyttämällä lapsia ja lepsuilla rajoilla. Jos arjen toimien hallinta on perheessä äitipuolella ja biologinen isä ei aseta rajoja, tai on niiden kanssa epäjohdonmukainen, luo se turvattomuutta myös äitipuolelle ja toisaalta leimata äitipuolen ilkeäksi (Murtorinne-Lahtinen 2011, 103). Epäjohdonmukaisuus johtaa usein siihen, että biologinen isä voi epähuomioissa ole eri linjassa, lepsumpi verrattuna äitipuoleen tai lapset voivat oppia pelaamaan pyyntöjen ja anomusten kanssa suhteessa kaikkiin aikuisiin. Toisaalta, on myös ymmärrettävää, että viikonloppulapsille annetaan huomiota enemmän. Äitipuolen on hyvä pohtia, miksi se tuntuu pahalle.

Kuvio, jossa biologinen isä on rajojen kanssa epäjohdonmukainen tai lepsu ja äitipuoli vastaa arjen hallinnasta ja rajojen asettamista, on omiaan ruokkimaan ilkeän äitipuolen myyttiä ja lapsen luontaista yritystä iästä riippuen joko valtaan ja/tai turvallisuuden rajattomuuden kautta (Murtorinne-Lahtinen 103). Jos lapsi ei saa turvaa uusperheestä, hän voi konfliktitilanteissa, äitipuolen hänelle asettaessa rajoja, hakeutua biologisen äidin turvaan, joka on omiaan ruokkimaan satelliittiäidin tarpeita, jolloin uusperheen valta siirtyy perheen ulkopuolelle. (Plihtari 2010, 25.)

Myös biologinen isä voi syyllisyydestä tai lapsen menettämisen pelosta käsin pyrkiä välttämään konflikteja lasten biologisen äidin kanssa. Hän pyrkii piilottelemaan äitipuolta puheissaan biologiselle äidille ja sallii hänen ohjailla uusperhettä tai ignorata äitipuolta. Biologinen äiti pyrkii usein myös tähän, varmistukseen omaa paikkaansa. Hän voi ottaa käyttöönsä myös lapset, jotka eivät kuutele tai tottele äitipuolta. Isä voi tiedostamattaan päättää kaikista lapsiin liittyvistä asioista biologisen äidin kanssa. Tämä ulkopuolisuus luo turvattomuutta ja ulkopuolisuuden tunnetta äitipuolelle. Isä voikin integroida uusperhettä yhteen antamalla ja tukemalla lasten edessä sekä entisen puolison edessä äitipuolen ja hänen kasvatuskumppanuutta. Lisäksi isän sisällä asuu myös yhteiskunnan ja yhteisön luomat arvopohjat, ja hän tiedostamattaan käydä myös läpi kysymyksiä suhteessa ydin/uusperhe- äiti/äitipuolikysymyksiin. Haastetta luo lisää se, että myös äitipuoli voi pyrkiä ohjaamaan miestänsä äitipuolen varjosta käsin. (Raittila ja Sutinen 2008, 38.)

Uusperheen isällä onkin merkittävä rooli perheen rajojen sekä äitipuolen ja koko perheen turvallisuuden muodostumisessa. Turvallisuuden luominen on kautta aikojen ollut miesten tehtävä ja laumassa ykkösarvo. Johdonmukaisuus, oman perheen rajat, suhtautuminen entiseen puolisoon, äitipuolen rinnalla seisominen, avoimuus ja kokonaisuuden hallinta vaikuttaa paljon siihen, kuinka turvassa äitipuoli kokee perheessä ja parisuhteessa olevan ja kuinka lasten ja äitipuolen suhde kehittyy.

4.2. Äitipuoli isyyden mahdollistajana

Kun uusperhe syntyy, kaikki perheenjäsenet muokkaavat asemaansa suhteessa perheeseen. Myös isyyden identiteetti on tuolloin murroksessa. Biologisen isän ja lapsen suhde voi olla eron jälkeen isälle haastava ja ristiriitainen. Toisaalta biologinen isä ymmärtää isyyden merkityksen ehkä eritavoin, kun aika lapsen kanssa on kaventunut minimiin.

Yleisesti isyyttä rakennetaan äidin kautta. Mikäli biologisella isällä ei ole naista perheessä, hän joutuu kantamaan sekä naisen että miehen, äitiyden ja isyyden roolit suhteessa lapsiin. Syntyneen kaksoisroolin biologinen isä voi kokea rasakkaana velvollisuutena. Naisen luonnolliseen rooliin kuuluu suurempi vastuu lapsista. Näin ollen äitipuoli voi tullessaan perheeseen, vapauttaa biologista isää isyyteen, ottamalla uusperheen naisen paikan ja arjen huolehtimisen. (Plihatri 2010, 23-24.) Äitipuoli voi myös auttaa biologista isää ymmärtämään biologisen äidin asemaa ja haasteita sekä naiseuden ja äitiyden kysymyksiä, jotka voivat kulminoitua keskinäisessä biologisten vanhempien ristiriitatilanteessa. Parhaimmillaan äitipuoli voi jopa toimia sillanrakentajana entisten puolisojen välillä tai auttaa isää ymmärtämään naisen maailmaa isä-tytärsuhteessa.

Kun avioliitto on solmittu usein vanhoista haavoista käsin, ”toisella” kierrokselle parisuhdetta solmitaan itsenäisyydestä käsin ja ehkä aavistuksen tietoisempaan itsestä. Mikäli parisuhteessa ilmenee samat haasteet kuin entisessä avioliitossa, haastaa se henkilökohtaiseen kasvuun enemmän kuin pakenemiseen. Tämä luo pohjaa myös aikuisten tervehtymiseen ja itsetutkiskeluun, motivaatioon, jossa perheen eteen nähdään vaivaa. Henkilökohtainen panostus parisuhteeseen ja uusperheeseen on luonnollisesti myös hyväksi lapselle. Isät, jotka ovat ottaneet vastuuta uudesta liitosta, eli panostaneet lupaukseen yhteisestä tulevaisuudesta, tuntevat myös syvempää sitoutumista perheeseensä ja lapsiinsa. (Plihtari, 2010, 24-25.) Näin uusperhe, äitipuolen rooli ja isän itsetutkiskelu voivat edesauttaa myös isä-lapsisuhteen syvenemistä.

5. BIOLOGISEN ÄIDIN VAIKUTUS ÄITIPUOLEN JA LAPSEN SUHTEESEEN

Uusperheen muodostuminen herättää sekä lapsissa, että aikuisissa muutosprosessin. Prosessilta ei vältty myöskään biologinen äiti. Uusperheen syntyminen entiselle puolisolle voi aukaista biologisessa äidissä lapsuuden traumoja, mustasukkaisuutta, ulkopuoliseksi jäämistä, kateutta, pelkoa lasten menettämisestä, paljastumisen pelkoa, syyllisyyttä, eron/hylkäämisen käsittelyn uudestaan, tai muita sisäisiä prosesseja.

Biologisen äidin vaikutusta lapsen integroitumiseen uusperheessä ei pidäkään väheksyä. Jos nämä prosessit ovat tiedostamattomia, ohjaavat ne äidin toimintaa usein omien haavojen ja tarpeiden täyttymiseen itsesuojelun, miellyttämisen, hyvittelyn, kontrolloinnin, koston, vallanhaun, riitelyn, syyllistämisen tai muiden keinojen kautta. Projisoinnin kohteeksi otetaan usein asia, joka herätti nämä tunteet: uusperhe ja äitipuoli ja/tai biologinen isä.

Vaikka biologinen äiti tahtoo lähtökohtaisesti omalle lapselleen hyvää, edellä mainitut vaikuttimet voivat ohjata hänet tiedostamatta käyttämään lasta omien tarkoitusperien käyttöön. Biologinen äiti voi esimerkiksi ajatella, että hän suojelee omaa lasta, ettei tämä haavoittuisi uusperheessä, vaikka itseasiassa hän suojelee omaa sisäistä lastaan. Tai hän pelkää, että biologinen lapsi kokee hylkäämisen ja näin pyrkii kontrolloimaan uusperhettä ja siellä tapahtuvia asioita. Myös lapselle uusperheen synty ja ihmissuhteet ovat muutosprosessi, johon kuuluu hyviä asioita mutta myös kipua. Mikäli prosessia pyritään ulkopuolelta ohjailemaan ja suojelemaan muutoksen tuomilta kivuilta ja hiontakohdilta, lapsen ja esimerkiksi äitipuolen välit eivät hioudu aidoksi ihmissuhteeksi, vaan pelon tai miellyttämisen mukaiseksi ihmissuhteeksi, josta puuttuu aito yhteys.

Myös positiiviset toimintamallit voivat taustoiltaan olla kontrolloinnin apuvälineitä: biologinen äiti voi esimerkiksi ohjeistaa äitipuolta lasten miellyttämisessä, jne. Äitipuoli voikin ottaa nämä keinot käyttöönsä. Samalla keinot eivät kuitenkaan synny luonnollisella, kahden ihmisen välisenä, prosessina, jossa toisiinsa tutustutaan, vaan ne ovat ulkoapäin annetut. Malli voi johtaa äitipuolen yrittämiseen, joka heijastuu kanssakäymisessä epäaitoutena. Konfliktit ja hioutumiset poistuvat ja tapojen ja miellyttämisen kautta biologinen äiti onkin lapsen ja äitipuolen välillä. Samalla hän estää lapsen luonnollisen yhteyden, luonnollisen ihmissuhteiden syntymisen perheessä.

Lapset ovat luonnostaan lojaaleja vanhemmilleen. Mikäli biologinen äiti kokee negatiivisia tunteita suhteessa isään tai isän uusperheeseen ja hän pyrkii mustamaalaamaan lapselle uusperhettä, nostaan omaa äitiyttään, voi lapsia ajautua sisäiseen ristiriitaan, joka voi ilmetä psyykkisinä tai psykofyysisinä oireina. Tällöin lapsi kokee olevansa vastuussa biologisen äitinsä tunteista. Hän kantaa äidin tunteita, ja pyrkii kaikissa toimissaan siihen, ettei äiti voisi huonosti ja joutuu valitsemaan äidin tai uusperheen välillä. Tämä riistää häneltä huolettoman liittymisen uusperheen jäseneksi ja lapsi voi kokea tiedostamatonta syyllisyyttä tarpeestaan kuulua uusperheeseen.

Mikäli biologinen äiti nostaa lapsen aikuisen asemaan muun muassa kertomalla lapselle hänelle kuulumattomia asioita, biologisen äidin ja lapsen välille syntyy epäterve sidos; lapsesta tulee biologisen äidin minuuden jatke, eikä lapsi kykene irrottautumaan äidistään. Erillisyys ja oman identiteetin rakentuminen vaarantuvat. Lapsi käyttää usein sanaa "me" puhuessaan itsestään ja viittaa siinä biologiseen äitiinsä. Lapsesta tulee näin myös biologisen äidin satelliitti, joka toteuttaa äidin tahtoa myös uusperheessä. Jos lapsesta tulee äidin minuuden jatke, hän ei kykene myöhemmin irrottautumaan lapsuudenkodistaan eikä luomaan aikuisia ihmissuhteita vaan liittyy aikuisena suhteisiin lapsen tarpeiden kanssa (Waldron-Joanis, 1996).

Keinot, joita äiti käyttää omien tarpeiden käyttöön voivat olla suoria tai hyvinkin epäsuoria, muun muassa seuraavanlaisia:

- Simputus ("Mene vain isäsi luokse, mutta sinun ei tarvitse välittää siitä naisesta")
 - Satelliittius ("Haluan, että tiedät että olen täällä koko ajan ja voit soittaa minulle, jos tarvitset puolustajaa.")
 - Uhriksi heittäytyminen ("Olen tehnyt kaikkeni, että sinulla olisi hyvä olla, mutta he eivät vain välitä.")
 - Sympatian etsiminen ("Katsokaas, äiti kyllä tekisi, jos äidillä olisi varaa. Isällä olisi, mutta hän käyttää kaiken rahan ja ajan äitipuoleen.")
 - "Totuuden" kertominen menneistä tapahtumista ("Olen jättänyt paljon kertomatta isästä/äitipuolesta, ettette alkaisi vihata häntä, mutta nyt ansaitsette selityksen.")
 - Vakuuttelu ja avarakatseisuus ("Tietysti sinulla on oikeus tehdä, kuten haluat, en vain halua, että joudut taas pettymään.")
 - Hyvien kokemusten sivuuttaminen, unohtaminen tai mitätöinti ("Kiva kun teillä oli mukavaa, minulla oli ihan kamala viikonloppu.")
 - Toistuvat huomautukset äitipuolen ominaisuuksista tai elämäntavasta
 - Normaaliin tapahtumien kääntäminen hyvä/paha arvioiksi ("En ymmärrä miksi hän ei antanut teille karkkia lauantaina, vaikka kaikki lapset saavat lauantaisin karkkia.")
 - Lapsen kuvaaminen haavoittuvana olentona, joka tarvitsee biologisen äidin suojelua. Tässä lapsi vakuuttuu, että hänen elämänsä haavoittuu, jos hän on yhteydessä äitipuoleen.
 - Valehtelu
- Aivopesu ("Äitipuolesi ei koskaan ole halunnut sinua elämääsi.") tai ("Pelkäsit häntä jo lapsena.") (Waldron-Joanis, 1996.)

Teemoja toistetaan uudelleen ja uudelleen kunnes biologinen äiti saa lapsen kääntymään uusperhettä, äitipuolta tai biologista isää vastaan. Mikäli lapsi kääntyy isäänsä vastaan, hän usein löytää syyn äitipuolesta. (Waldron-Joanis, 1996.)

Kun lapsi on saatu käännetyksi, biologinen äiti vetäytyy taka-alalle ja jää katsomaan, kuinka siemen itää ja varmistelee vain sen toimivuutta. Tässä kohtaa lapsella on jo silmälasit, joiden läpi hän katsoo ja tulkitsee itse asioita. Ja mitä enemmän lapsi kokee negatiivisia tunteita suhteessa äitipuoleen / uusperheeseen / isään, sitä empaattisemmin biologinen äiti hänet kohtaa ja ilmaisee kuinka ihmisten pitäisi vain "kuunnella lasta". (Waldron-Joanis, 1996.)

Usein lapsi myös raportoi biologiselle äidille negatiivisia asioita, jotka sopivat teemoihin ja kun lapsi kertoo näitä negatiivisia asioita, biologinen äiti palkitsee hänet. Esimerkiksi jos lapsi raportoi "Isä ei viikonloppuna kohdannut minua lainkaan vaan keskittyi vain äitipuoleen", biologinen äiti "hyvittää" asian tekemällä lapsen kanssa jotain mukavaa. Näin hän ylläpitää omaa kuvaansa jalosta äitiydestä ja illuusiostaan. Jos lapsi taas antaa myönteisen raportin äitipuolesta, se sivuutetaan tai unohdetaan helposti. (Waldron-Joanis, 1996.)

Kun teemat on juurrutettu lapseen riittävän lujasti, biologinen äiti siirtyy syrjään, ylläpitäen vain teemaa. Hän muuttaa rooliaan aavistuksen "hyväntekijäksi" ja saattaa sanoa "Yritin kyllä tukea lastani kaikin tavoin, että he loisivat suhteen, mutta en voi pakottaa häntä, kun tiedän miltä hänestä tuntuu." (Waldron-Joanis, 1996.)

Biologisen äidin mustamaalauksen voi tunnistaa lapsesta muun muassa seuraavista elementeistä:

- Lapsi kuvailee tavallisia tilanteita vääristyneesti
- Lapsi ilmaisee äitipuolen persoonaa koskevia loukkauksia, jotka ovat yleistäviä eikä hän kykene perustelemaan niitä yksityiskohdilla
- Lapsi arvostelee toimintamalleja ja piirteitä, jotka ovat muilla sallittuja (kuten omalla äidillä)
- Yhteenliittymä biologisen äidin kanssa, jossa hän puhuu itsestään muodossa "me"
("Meillä ei ole tarpeeksi rahaa.")
- Lapsi sivuuttaa äitipuolen ja puhuu vain isälleen tai muille perheenjäsenille
- Lapsi toistaa biologisen äidin teemoja toistuvasti ja sanoilla, joita käyttävät yleensä vain aikuiset
- Lapsi ohjeistaa aikuista sanoin ja tavoin, joita hänen kehitystasonsa ei vielä ymmärrä.
- Lapsi raportoi asioista biologiselle vanhemmalla jopa ammattilaisen tavoin, jota vakoilijat käyttävät
- Lapsi ilmaisee äärimmäisyyttä tai haavoittuvuutta ("Jos pakotat minut... en enää koskaan")
- Lapsi on uusperheessä tyytyväinen mutta ilmaisee tyytymättömyyden jälkikäteen, kun on äidin vaikutuksen alaisena
- Splittaus (Lapsi ei näe mitään negatiivista biologisessa äidissään, vain ainoastaan pelkkää hyvää). (Waldron-Joanis, 1996.)

Lapsi kehittää minäkuvan samaistumalla vanhempiinsa sekä yhteisöihin, näin uusperhe on merkittävä osa hänen identiteetin rakentumisesta. Mikäli biologinen äiti mustamaalaa äitipuolta, biologista isää tai koko uusperhettä toistuvasti lapselle, voivat seuraukset olla hyvinkin kauaskantoisia, monimutkaisia ja vaikeita purkaa.

Lapsi voi myös oppia toimintamallin, että vihamielinen, piittaamaton käytös on hyväksyttävää ihmissuhteissa ja että huijaaminen ja manipulaatio ovat osa ihmissuhteita. (Poliisi, vieraannuttaminen.)

Vastaavasti mikäli biologinen äiti tunnistaa oman muutosprosessin, pyrkii tarkastelemaan asioita objektiivisesti ja antaa lapselle luvan voida hyvin ja rakastaa uusperhettä, antaa hän samalla lapselle mahdollisuuden aitoon yhteyteen ja rakkauteen sekä biologisen isän että äitipuolen kanssa.

6. AVIOERON KÄSITTELY UUSPERHEEN SYNTYMISESSÄ

Avioeroprosessia voidaan ajatella itse erossa syntyväksi, jolloin lapsen oireet voidaan nähdä yksittäisen tapahtuman aikaansaamaksi. Tällöin erossa jättävä osapuoli voidaan nähdä syylliseksi lasten oirehtimiseen ja lasten oireita hoidetaan yksittäisen tapahtuman, menetyksen tai hylkäämisen kautta. Toinen näkökanta on nähdä avioeroprosessi alkaneen jo vuosia ennen eroa ja jatkuvan myös vuosia eron jälkeen. Tällöin syyllisten etsiminen ei ole ratkaisu, vaan jokainen osapuoli näkee oman osuutensa ja monimutkaisen pitkän ajan vyyhdin. Tällöin lapsen oireilukin nähdään monitasoisena vuosien kertyminä ja normaalina reaktiona, jolle löytyy tilaa jokaisessa aikuisessa. Oireilun ja käsittelyn voi laukaista myöhemässä vaiheessa uudestaan myös uusperheeseen syntyvä uusi lapsi tai toiselle biologiselle vanhemmalle syntyvä elämänmuutos, kuten parisuhde, lapsen syntymä, tai uusperhe. (Broberg 2010, 36-43.)

Avioerossa muutosprosessi sekä vanhemmille että lapsille on raskas. Aikuisilla ei useinkaan ole voimavaroja muuhun kuin omaan ja käytännön asioiden tukemiseen ja lasten emotionaaliset tarpeet jäävät usein vähemmälle tuelle. (Malinen-Larkela, 2011, 11.) On inhimillistä, että omien tunteiden myllerryksessä lasten tunteita on vaikea kantaa.

Myöhemmin uusperheen synty konkretisoi biologisten vanhempien avioeron, vaikka erosta olisikin jo aikaa. Uusperheen synty ikäänkuin antaa ”lopullisen nitin” vanhan perheen olemassaololle. Näin ollen uusperhe voi ollakin paikka, jossa lapsella on ensi kertaa, avioeron shokin ja ehkä vanhempien kantamisen jälkeen paikka ja tila oirehtia avioeroa ja sen tuomaa muutosta.

Oirehtiminen voi alkaa myös uusperheen synnyn kuherruskuukauden jälkeen, sen jälkeen, kun lapsi tuntee olonsa riittävän turvalliseksi oirehtiakseen. Usein tämä lasten oirehtiminen katsotaan kuitenkin ainoastaan uusperheestä johtuvaksi asiaksi. Negatiiviset tunteet kohdistuvat uusiin perheenjäseniin, esimerkiksi äiti- tai isäpuoleen. Se on lapselle turvallinen paikka osoittaa vihaa; lapsi on voinut kokea emotionaalisen hylkäämisen vanhemmalta/ vanhemmiltaan ja voi siis tiedostamattaan pelätä sitä uudestaan. Mikäli aikuisilla on kyky ja tila nähdä ja kuulla lapsen oireilu ja tukea häntä tunteiden ilmaisuun, voi se olla merkittävä eheyttävä prosessi.

7. LAPSI JA ÄITIPUOLI

7.1. Lapsen viha äitipuoleen

7.1.1. Turvallinen tunteiden roskakori

Lapsi hakee elämään turvallisuutta ja muutos johtaa aina hetkelliseen, tai pitkäaikaisempaan turvattomuuden tunteeseen. Äitipuoli voi olla lapselle turvallinen paikka osoittaa turvattomuutta, aggressiota, halveksintaa ja vihaa elämäntilanteen, oman kehitysvaiheensa, sattumisien tai traumojen näkökannasta. Äitipuoli voi pitkässä uusperhehistoriassa olla yksi lapsen turvallisista aikuisista olematta kuitenkaan äiti tai isä. Näin ollen tunteet, joita tulisi ilmaista muualle, on helppo kohdistaa äitipuoleen tai uusperheeseen, ja näin sivuuttaa mm. hylkäämis- tai ristiriitapelot suhteessa biologisiin vanhempiin. (Katso tarkemmin luku 7.2; lapsen kehitysvaiheet ja uusperhe).

7.1.2. Menetyksen pelko

Uusperheen synty on aina iso muutos lapselle: Uusi perheenjäsen - tai jäsenet tuovat perheeseen uudenlaisia toimintoja, ja perheen dynamiikka muuttuu. Syntyneen uusperheen myötä myös biologisen isän ja biologisen äidin käyttäytyminen voi muuttua. Lapset voivat olla huolissaan äidistään ja/tai pelkäävät menettävänsä oman isänsä kokokaan äitipuolelle. He voivat kokea myös vihaa äitipuolta kohtaan, joka on ottanut heidän biologisen vanhempansa paikan. (Murto-rinne-Lahtinen 2011,91.) Äitipuolen tulo elämään voi myös aukaista uudestaan erossa syntyneen hylkäämishaavan, jossa lapsi käsittelee isän menettämistä uudelleen, ehkä myös pelkää menettävänsä hänet toistamiseen.

7.1.3. Äitipuolen delemine

Uusperheiden lapsi voi kokea uusperheessä turvattomuutta, epävarmuutta, ulkopuolisuutta ja ristiriitoja, sekä menetyksen ja vihan tunteita. Lojaliteetin ja/tai vanhemman menettämisen pelosta lapsi kohdistaa helposti kaikki negatiiviset tunteet muutoksen myötä tulleeeseen uuteen ihmiseen, esimerkiksi äitipuoleen. Usein uusperheessä nähdään tilanne, jossa lapsi kiinnittyy hyvin tiukasti omaan biologiseen vanhempaan. Hän puhuu pääosin vain biologiselle vanhemmalleen, sivuuttaa muut, (usein myös sisarpuolet) ja tahtoo olla vain biologisen vanhemman kanssa. Hän pitää isäänsä kädessä, tahtoo tehdä kaiken isänsä kanssa, ja kaikella pienelläkin toiminnalla takertuu biologiseen vanhempaan. Lapsi voikin tahtoo lujittaa biologisia suhteita ja toivoo että äitipuoli katoaisi. Syynä voi olla vanhemman menettämisen pelko tai isän ja lapsen symbioottinen tila, jossa isä elää omia tunteitaan lapsen kautta takertumalla lapseen, niin ettei hän näe lapsen erillisyyttä ja erilaisuutta itsestään ja lapsi hakee valtaa isänsä kautta samoin keinoin. Mikäli isän ja lapsen suhde on hyvin tiivis ja tiukka, ei siinä myöskään ole tilaa kolmannelle ihmiselle. Tällaisessa tilanteessa isän olisikin hyvä antaa tilaa äitipuolen ja lapsen suhteen kehittymiselle.

7.1.4. Positiiviset tunteet ristiriitana

Myös positiiviset asiat, muun muassa lasten luottamus uusiin aikuisiin ja elämän tasaantuminen voi käynnistää lapsen oireilun. Ahdistus, negatiiviset tunteet sekä taantumukset voivat ilmetä, kun lapsi kokee riittävää turvaa uusperheessä ja hänellä on tilaa käsitellä vaikeita tapahtumia ja niiden herättämiä tunteita. Lapset voivat kokea syyllisyyttä ja ärtymystä äitipuolta kohtaan jopa silloinkin, kun he kokevat syvällä sisimmässään häneen kiintymystä. Kiintymys vaarantaa heidän lojaalisuutena äitiä kohtaan ja heille tulee ristiriitoja sisälleen. (Murtorinne-Lahtinen 2011,37,59,154)

Onkin tärkeää, että tällainen lapsen oireilu ymmärretään perheessä haasteen sijasta onnistumiseksi ja mahdollisuudeksi: mikäli äitipuoli kykenee samaistumaan lapsen tunteisiin mahdollistaa se suhteen yhä syvenevän kiinnittymisen.

7.1.5. Äitipuolen negatiiviset tunteet

Äitipuolen on hyvä tunnistaa mahdolliset negatiiviset tunteet lasta kohtaan ja ymmärtää että ne ovat normaaleja; biologinen äitikään ei aina jaksa lapsiaan. Jos vaikeat tunteet tukahduttaa, ne voivat heijastua ulos piilovihana joko tiedostaen tai tiedostamatta. Lapsi aistii tämän ja kehä on valmis. Äitipuoleuden varjoja käsitellään enemmän luvussa 8; Tuhoava äitipuoli.

7.1.6. Miten löytää aikuisuutta äitipuoleuteen?

Äitipuolen ja lapsen suhde muodostuu luontevaksi uusperheen vakiintumisvaiheessa. Tässä vaiheessa lapsen ja äitipuolen suhteesta tulee kahden eri ihmisen välinen aito suhde, jonka välissä ei ole enää, biologinen isä, äiti tai jokin muu taho. Äitipuoli on luopunut ydinperhefantasiastaan ja ymmärtää biologisen äidin merkityksen lapsen elämässä eikä pyri ydinperhemallin illuusion luomiseen. Jotta äitipuolen ja lapsen suhde voisi tulla ristiriidattomaksi ilman jännitteitä joko äitipuolen tai lapsen tai molempien sisällä, vaatii se sitä, ettei äitipuoli pyri kilpailemaan biologisen äidin paikasta ja että muu perhe, erityisesti biologiset vanhemmat hyväksyvät lapsen ja äitipuolen suhteen. (Broberg 2010, 28.) Jos lapsen jompikumpi vanhempi kontrolloi tai ohjaa äitipuolen ja lapsen suhdetta ei lapsen ja äitipuolen suhde pääse kehittymään aidoksi kahden ihmisen väliseksi suhteeksi. Kontrollointi ja tarkkailun ei tarvitse olla konkreettista, tai tiedostettua; jos sisäinen epävarmuus välittyy perhedynamiikkaan ja sekä lapsi että aikuinen aistivat sen. Mikäli isä kokee epävarmuutta äitipuolen ja lapsen suhteessa, aikuisten olisi hyvä käsitellä aihetta avoimessa ymmärtävässä keskustelussa ja löytää juurisyyt sekä toimintamallit, jolla tilannetta voidaan purkaa.

Äitipuoli kestää lapsen tunteiden projisoinnin, kun ei ota tunteita henkilökohtaisesti vaan pyrkii ymmärtämään taustalla olevat vaikuttimet ja tukemaan tästä lähtöisin lasta. Syntyneitä negatiivisia tunteita ja niiden herättämiä reaktioita äitipuolella on hyvä käsitellä yhä uudestaan.

Äitipuoli voi auttaa lasta myös äitilojaliteetin ristiriitojen keskellä puhumalla biologisesta äidistä kauniisti. Erityisen helpottavaa lapselle on, kun äitipuoli ja biologinen äiti voivat keskustella ja näyttäytyä lapselle yhdessä, ystävällisesti ja toisiaan kunnioittaen. Myös äitipuolen ja lapsen keskinäinen aika on tärkeää ja luo mahdollisuuden henkilökohtaisen suhteen syntymiseen.

7.2. Lapsen kehitysvaiheiden haasteet ja uusperhe

7.2.1. Konfliktit uusperheessä

Usein lapsen haasteet elämässä johdetaan avioeroon tai uusperheen haasteisiin. Näin ei suinkaan aina ole. Riittävän turvallisessa vanhemmuudessa lapsen kriisit ja haasteet suhteessa vanhempisiin ja uusperheen vanhempiin voivat olla täysin normaali osa lapsen kehitystä.

Eri ikäiset lapset liittyvät perheeseen eri tavoin. Esimerkiksi fallisessa (3-4 vuotta) vaiheessa lapsi tahtoo naimisiin isän/äidin kanssa ja pyrkii syrjäyttämään toisen vanhemman (Psykososiaaliset kehitysvaiheet). Uhma- ja teini-iässä lapsi kokeilee rajoja ja pyrkii perheessä valtaan. Perheessä, jossa lapsella on biologinen äiti ja isä, lapsi joutuu kokemaan näissä kohtaa rajallisuutensa: hän ei voi sivuuttaa biologista äitiään: isällä ja äidillä on suhde, jollaista hän ei voi saada. Lapselle asetetaan myös uhma- ja teini-iässä rakkaudelliset rajat suhteessa vallanhakuyrityksiin. Nämä kaikki tilanteet ovat normaalia lapsen kehitystä ja muun muassa lapsen egon narsismi saa kolauksen ja hän oppii terveen rajallisuuden suhteessa omavoimaisuuteen. (Reenkola 2012, 28-30.)

Uusperheessä lapsen haasteeksi tulee näissä esimerkkikehitysvaiheissa tilanne, jossa vanhemmat asettuvat toisiaan vastaan. Mikäli biologinen äiti tai isä suojelevietillään suojelee lasta kokemasta epämiellyttäviä tunteita uusperheessä voi hän tiedostamattaan ohjata lastaan epäterveeseen omavoimaisuuteen. Kun lapsen tulisi uusperheessä kokea normaali rajojen asettaman negatiiviset tunteet ja ymmärrys omasta paikastaan perheessä suhteessa aikuisiin, hän nouseekin biologisen äidin avulla oikeutetuksi vaatimuksilleen ja haluilleen. Näin lapsi väistää kehitykselle tärkeän egon nöyrytymisen. (Waldron-Joanis, 1996.)

Jos lapsi pelastetaan epäterveesti, nousee hän tilanteessa vanhemman rinnalle "aikuiseksi" kaveriksi, toista vanhempaa, uusperhettä tai äitipuolta vastaan, omavoimaisena ja muita parempana, jolla on oikeus vertailla itseään ja vastassa olevia aikuisiin sekä arvostella heitä. Hänen kykynsä realiteetin testaamiseen heikkenee ja hänellä on lupa vääristellä myös muita asioita. Biologinen vanhempi ei tee tätä pelastusta pahalla, vaan kokee aidosti olevansa pyyteettömästi lapsen hyvän puolella ja suojelevansa lasta. Lapsi joutuu kuitenkin tilanteeseen, jossa hän joutuu valitsemaan puolensa – ja sitä kautta kokee kuulumattomuutta tai ulkopuolisuutta suhteessa perheeseen.

Jos lasta taas suojellaan uusperheessä konflikteilta, jäävät ne elämään perheessä puhumattomina. Tällöin nuori voi kokea omavoimaisuutensa olevan oikeutettua ja vallan hänellä, joka tuo hänelle turvattomuutta ja annetun aikuisen vallan kautta liian suuren tiedostamattoman sisäisen vastuun suhteessa perheeseen.

Konfliktin pelkoinen perhe on sairas ja ihmisten on vaikea liittyä toisiinsa. Lapsi ei saa sisälleen kokemusta, että virheitä saa tehdä, ja hän on silti arvokas ja tärkeä, vaan hän oppii peittelemään niitä. Puhumattomuuden kautta lapsi kokee helposti itsensä ulkopuoliseksi ja hakee hyväksymistä vallankäytön välinein, ulkopuolisista viihdykkeistä sekä vaatimuksista suhteessa uusperheeseen. Alkaa loputon sisäisen tyhjiön täyttö, jotka antavat hetkellisen sisäisen tyydytyksen, mutta jättävät todellisen rakkaudentarpeen aina lopulta vajavaiseksi. Tämä ilmenee helposti tahdonilmaisulla: jos uusperheessä ei saa kaikkea tahtoa, haluaansa tavaraa tai viihdykettä, on lapselle tieto, ettei häntä rakasteta. Tällainen ihmissuhdetyyli voi jäädä myös lapsen malliksi myöhemmissä vaiheissa ja hän liittyy elämään materialismin tai riippuvuuksien kautta ja ihmisiin fantasioiden kautta, ei realiteettien.

7.2.2. Äidinmurha

Nuoruusiässä symbolinen äidinmurha on tytölle välttämätön, jotta hän voisi itsenäistyä äidistä ja toimia erillisenä subjektina. Symbolinen äidinmurha on edellytyksenä myös kilpailulle äidin kanssa, naisena. (Reenkola 2012, 19.) Erillisyyden pyrkimykset voivat herättää kuitenkin erittäin vahvaa sisäistä ristiriitaa ja syyllisyyttä. Suojellakseen äitiään tyttö tukahduttaa vihan äitiä kohtaan tai suuntaa sitä epäsuoriin väyliin, kuten ruumiinoireisiin, kärsimykseen tai ilmaisee niitä kiertoteitse, varmistaakseen että äidin rakkaus säilyy. Oma tahto ja äitiä vastaan nouseminen voi herättää pelkoja paratiisista karkotuksesta. Äiti taasen voi lietsoa syyllisyyttä tytön itsenäistymistä ja suosia riippuvuutta. Jos nainen ei uskaltaudu erillisyyteen, menettää hän minuutensa, oman erillisen identiteettinsä. (Reenkola 2012, 44-46.) Koska aggressiot äitiä kohtaan ovat piilotajunnassa ja henkenvaarallisia, ne kanavoituvat usein vihaksi ja syytöksiksi isää tai äitipuolta kohtaan. Uusperheessä niihin löytyy myös hyvä perusteluja ja näin vihasta tulee lapselle sallittu. (Reenkola 2012, 44-46.)

Isän merkitys lapsen aggressioiden vastaanottajana ja käsittelijänä on tärkeä. Rajojen vetäminen ja symbolisen lain asettaminen on tärkeää ja hänen on tärkeä pysyä kannassaan auktoriteettina ja lahjomattomana, periksi antamatta, vaikka tytär kuinka uhmaisi ja kapinoisi. Jos isästä tulee äidin tai tyttären käskyläinen, kehitysvaiheen irtaantuminen voi jäädä vajavaiseksi. Tuolloin lapsen sisälle ei synny ymmärrystä erillisyydestä. Tulevissa suhteissa se voi näkyä symbioottisena tai läheisriippuvaisena rakkaussuhteena. (Reenkola 2012, 28-33.)

Mikäli lasta tuetaan selvittämään ristiriidat ja tunteet suoraan uusperheen kanssa, hän kokee ajatustensa ja tekojensa seuraukset, ja empatia lisääntyy. Hän kokee myös, että hän mahtuu perheeseen epätäydellisenä, virheitä tekevänä ja kokee näin aitoa hyväksyntää ja eheyttävää rakkautta. Tällainen tilanne vaatii kuitenkin biologisten vanhempien ymmärrystä itsestä ja vallitsevista ja vaikuttavista asioista sekä rohkeutta olla puuttumatta kaikkiin asioihin.

8. TUHOAVA ÄITIPUOLI

8.1. Kun äitipuolesta tulee tuhoava

Kuten aiemmin on kuvailtu äitipuolen asemassa ja identiteetissä sekä suhteissa lapsiin, omaan puolisoon sekä biologiseen äitiin on paljon haastekohtia. Myös äitipuolen omat sisäiset ristiriidat, historia ja lapsuuden haavat ja perhemallit heikentävät uusperheen myötä ja näin vaikuttavat omalta osaltaan kokonaisuuteen. Äitipuoli kohtaakin uusperheen muodostumisessa paljon turvattomuutta, pelkoa, riittämättömyyttä, ulkopuolista valtaa ja haasteita. Vaikeiden tunteiden päälle äitipuoli voi rakentaa suojautumisstrategian, miellyttäjän, alistujan, vahvan naisen, tai jonkin muun lapsuudesta tutun mallin. Tilanteet ovat erityisen arkoja, jos parisuhteessa on haasteita. Tällöin kyse on paljon myös äitipuolen ja biologien äidin asemasta suhteessa isään.

Uusperheen tulo myötä äitipuolen elämään konkreettinen muutos on puolison lapsen tulo elämään. Muutostila muuttaa parisuhdetta, omaa identiteettiä ja suhdetta menneisyyteen ja tähän hetkeen. Paineet "kelvata" lapsille lisääntyvät. Äitipuoli voi yrittää olla täydellinen ja miellyttää kaikkia osapuolia, painaa sisäiset haasteet taka-alalle. Kun äitipuolen panostusta ei nähdä tai se kohtaa haasteita, sisälle kertyneet negatiiviset kysymykset voivat purkautua myöhemmin vihana ja katkeruutena. Äitipuoli voikin kohdistaa negatiiviset tiedostetut, tai tiedostamattomat tunteet helposti lapseen, joka tuo mukanaan näistä haasteista: muistutuksen biologisesta äidistä, lapsuudesta, naiseuden uhkasta, pelosta tai muusta vastaavasta. Paha olo ulkoistetaan joko lapsesta, puolison eksästä, puolisoista tai koko uusperheestä johtuvaksi ja ajatellaan että jos näitä ei olisi, elämä olisi onnellista. Kyse on usein kuitenkin omista tunteista ja tarpeista, odotuksista ja kaa-voista.

Ulkopuolisuuden tunne on usealle äitipuolelle tuttu tunne. Äitipuoli voi kokea myös kateutta lapsia tai entistä puolisoa kohtaan. Kateus ja ulkopuolisuus ovat luonnollisia tunteita ja voivat ilmetä myös mustasukkaisuuteen. Nämä tunteet voivat olla reagoitua tilanteisiin, joita ei voi muuttaa, tunteita, joihin liittyy alempiarvoisuus. (Murtorinne-Lahtinen 2011, 96.) Kuitenkin jos nämä tärkeät inhimilliset tunteet kieltää, voi äitipuoli padota ne sisälleen ja käyttää naisen ominaista kiertotietä niiden ilmaisuun. Tai hän voi padota tai piilottaa ne ja aistia niitä ympäristöön tiedostamattaan.

Äitipuolen olisi hyvä ymmärtää, että hän ei kilpaile lapsien kanssa lasten isän huomiosta eikä hän kilpaile naisena lasten äidin kanssa. Isä voi auttaa tätä muistuttamalla, että puoliso on ”ykkönen”, hänen rakastettunsa ja antaa hellyyttä ja huomiota haastavissa kohdissa, osoittaa tätä naiselle. Äitipuolen on hyvä käydä tunteita läpi, tunnustaa ne, mutta päästää ne myös menemään ja nousta ”työskentelemään” yhteisen perheen eteen, miehen rinnalle lapsia kasvattamaan. Lasten toive isän ja äidin paluusta voi tuntua pahalle, ja se saa tuntua pahalle. Äitipuoli on jo pitkällä, kun lapsen vaikeat tunteet mahtuvat häneen, hän kokee ymmärrystä lapsen tunteita kohtaan samalla tunnistaen oman kivun niiden äärellä.

Äitipuolella on itsekkyyttä ja varjoja, kuten meissä kaikissa. Tämän tiedostaessa, ja hyväksyessä, äitipuoli ei nouse yläpuolelle tuomitsemaan, eikä alapuolelle alistumaan. Tasa-arvoisena aikuisena hänessä on virheitä ja niitä saa olla. Ihmissyydessä on tunteita, jotka eivät ole helppoja ja mukavia. Padottuna ne jatkavat vaikutustaan piilossa, jolloin ne voivat ohjata juurikin siihen lopputulokseen, mitä äitipuoli pelkää; esimerkiksi leimaantumiseen pahaksi äitipuoleksi tai ulkopuolelle jäämiseksi perheessä. Avautumalla kerta toisena jälkeen tunteista ja niitä rehellisesti katsomalla tunteita ei tokikaan saa kokonaan poistettua, mutta niiden vaikutusta omaan käytökseen voi vähentää.

Mikäli äitipuolella ei ole halua, ymmärrystä tai kanavaa käsitellä uusperheen tuomaa dynamiikkaa ja sen herättämiä sisäisiä prosesseja itseään käsin rakkautellisesti ja lempeästi itseään ja kaikkia muita kohtaan, tulee lapsesta helposti valtava uhka, joka tulee poistaa tai tuhota. Tällöin pahan äitipuolen myytti toteutuu, ja seuraukset lapsen kannalta voivat olla erityisen tuhoisia.

8.2. Äitipuolen seitsenportainen kierre

Niin kuin kaikella lapsuudella, myös äitipuolen kiintymyssuhteella on merkitystä siihen, kuinka äitipuolella on kykyä suhtautua lapseen ja uusperheen syntymiseen.

Äitipuolen ja lapsen kiintymyssuhde alkaa tekemisellä, toisin kuin biologisen lapsen ja vanhemman. Tekemisen kautta luodaan yhteys, jonka jälkeen voidaan siirtyä olemiseen. Suhteen rakentaminen vie aikaa ja siihen sisältyy usein myös haasteita.

Turvallisesti äitiinsä kiinnittyneet äitipuolet pystyvät kantamaan paremmin lapsen sisällä olevia haasteita ja mahdollisia äitipuoleen kohdistuvia projisointeja aikuisuudesta käsin ja antamaan aikaa suhteen kehittymiselle. Ilman tukea ja tiedostamista vaikuttavista seikoista epävarmasti kiinnittyneet yrittävät kehittää läheisen ja rakastavan vanhemmuussuhteen liian nopeasti ja varhain. He pyrkivät miellyttämään muita ja unohtavat itsensä. Välttelevästi kiinnitetyillä nopeus on yleisintä. Mikäli asioita ei tiedosteta tai niihin ei saa tukea, voi hyvää tarkoittanut suhteen luominen johtaa lopulta seitsenportaisen kierteeseen ja ilkeän äitipuolenkaavan toteutumiseen.

Äitipuolen seitsenportainen kierre:

1. Äitipuolen toiveena on äitimyytin mukainen rakkaus lapsia kohtaan. Hän pyrkii luomaan heti tiiviin, rakkaudellisen suhteen lapseen ja panostaa suhteeseen paljon. Hän tahtoo olla myytin vastaisesti hyvä äitipuoli.
2. Lapsen ja äitipuolen suhde ei ole tiivis. Lapsella menee aikaa uuden suhteen luomiseen ja/tai hän kokee ja kohdistaa negatiivisia tunteita äitipuolta kohtaan. Äitipuoli kokee epäonnistuneensa.
3. Äitipuoli kokee olevansa riittämätön äitinä ja vajavainen, kun ei tunne äitimyytin mukaisia rakkauden tunteita. Lapsen tunteet sattuvat, eikä hän saa ymmärrystä niihin. Hän piilottaa haurauden ja epäonnistumisen tunteet itseltä ja puolisolta.
4. Äitipuoli pelkää ilkeän äitipuolen leimaa. Hän panostaa suhteeseen yhä enemmän ja hylkää itsensä.
5. Äitipuoli turhautuu ja kokee että lapsi suhtautuu häneen kiittämättömästi ja epäkunnioittavasti, joka johtaa äitipuolen ja lapsen etäntymiseen. Äitipuoli ei koe enää olevansa samassa joukkueessa myöskään puolisonsa kanssa. Tässä vaiheessa hän voi kääntyä vertaistuen puoleen hakemaan tukea tunteilleen.
6. Äitipuoli luovuttaa, kokee kaunaa lasta kohtaan ja sitä kautta kohtelee lasta epäreilusti. Lapsi ja isä reagoivat tähän.
7. Puolisoille tulee erimielisyyttä lapsesta ja asiat riitautuvat. Äitipuolen padotut tunteet tulevat esiin. Tämä johtaa joko asioiden rehelliseen käsittelyyn, vaikeiden tunteiden hyväksymiseen ja poispurkamiseen asteittain tai tunteiden kieltämiseen, toisten syyttelyyn ja edelleen syvenevään yksinäisyyteen.

(Sutinen 2005 30-31.)

9. SISARET JA SISARPUOLET

Uusperheen syntyessä lasten suhde perheeseen muuttuu myös sisaruussuhteen osalta. Asema perheen nuorimpana tai vanhimpana voi muuttua, perheeseen voi tulla uusia lapsia tai perheessä voi asua enemmän toiset lapset kuin itse, tai vähemmän. Näillä jokaisella on merkitystä lapsen dynamiikkaan ja suhteeseen sekä vanhempiin, että muihin perheenjäseniin. On hyvä myös tunnistaa, että lapset usein vertailevat itsensä kohtelua suhteessa sisariin: suhteisiin liittyy aina, tavalla tai toisella kilpailuasetelma suhteessa vanhempaan. Mustasukkaisuus on luonnollinen tunne, jonka takana on usein pelko menetyksestä tai ulkopuoliseksi jäämisestä. (Broberg 2010, 71.)

Uusperheessä sisaruussuhteen sisälle muodostuu helposti osasysteemejä. Lapset, jotka ovat jakaneet koko elämänsä yhdessä, tukeutuvat perheen muodostumis- ja käymistilassa toisiinsa. Tämä auttaa heitä luomaan yhteenkuuluvuuden tunnetta tilanteessa, jossa oma paikka on hieman epävarma. Vaarana on kuitenkin "kuppikuntien" syntyminen, jossa lapset jaottelevat perheen kahteen eri osaan: "meidän lapset" ja "teidän lapset". (Broberg 2010, 71-74.)

Uusperheiden sisaruussuhteiden kohtelu tasa-arvoisena siinä määrin, kun se iän ja muiden elinolosuhteiden puitteissa on tärkeää. Sisaret pitävät myös tässä yhtä: jos minä en voi saada, ei voi saada muutkaan. Terveemmillään tämä johtaa siihen, ettei kukaan tahdo asettaa itseään etusijalle, vaan ryhmäomatunto johtaa toimintaa. Freudin (1921) tämä tasa-arvovaatimus on sosiaalisen omantunnon ja velvollisuuden alku. (Malmberg 2011, 24-25.)

Uusperheessä sisaruussuhteet paranevat ajan myötä. Parhaimmillaan sisaruussuhde antaa useita mahdollisuuksia edistää empatiakyvyn kehitystä. Sisarusten olemassaolo opettaa yhteistyö- ja neuvottelutaitoja, se opettaa kilpailemaan ja raivaamaan itselle reviiriä ja hyväksymään sen, että toisilla on erilaisia oikeuksia ja tarpeita eri aikoina. Tämä korostuu erityisesti, jos perheessä on eri-ikäisiä lapsia. (Broberg 2010, 71-74) (Malmberg, 2011, 28.)

Uusperheen uusi syntynyt lapsi on parhaimmillaan koko perhettä yhdistävä tekijä. Jos lapsi syntyy uusperheen syntymisen alkuvaiheessa perheenjäsenillä ei ole ollut aikaa sopeutua perhemuutokseen. Tässä tilanteessa lapsi voi etäännyttää muita lapsia perhesysteemistä. Keskivaiheessa uusperheen syntyä lapsen syntymä vahvistaa yhteisen perhekulttuurin muodostumista. Jos lapsi syntyy, kun uusperhe on jo vakiintunut, ei lapsen tulo aiheuta positiivisia eikä negatiivisia reaktioita dynamiikassa, vaan hänet otetaan yleisesti kuin lapsi ydinperheessä. (Broberg, 2010 64.)

Uusperheen yhteisen lapsen syntymä voi herättää uudelleen lasten tai heidän biovanhempien traumoja tai erokäsittelyä, ulkopuoliseksi jäämisen pelkoa ja mustasukkaisuutta.

10. PERHE

10.1. Parisuhde, uusperheen perusta

Kuten missä tahansa perheessä, myös uusperheessä toimiva parisuhde on koko perheen hyvinvoinnin perusta ja ehto lasten hyvinvoinnille: parisuhteen kohtalo ratkaisee koko perheen kohtalon. Kun lapset tuntevat, että aikuisilla on kaikki hyvin ja perheessä on turvallista olla, he kokevat luottamusta ja rauhaa. (Larkela 2013.)

Uusperheen parisuhde vaatii paljon työtä. Vanhemmilla on taustalla useimmiten jo kariutunut parisuhde entisen puolison kanssa, joten parisuhteeseen ja sen hyvinvointiin tahdotaan myös panostaa. Kun perinteiset yhteisö-rakennelmat murtuvat eron myötä, täyttää parisuhde tuota aukko: uuteen puolisoon tukeudutaan ja sulaudutaan. Ydinperheessä parisuhde rakennetaan ensin ja tämän jälkeen tulevat lapset ja niihin rakentuva suhde. Uusperheessä sekä parisuhde että suhteet lapseen rakentuvat samaan aikaan. Mukana on myös kummankin tuomat omat aikuisuuden parisuhde- vanhemmuus ja perhekulttuurit. Lapset tahtoisivat näiden kulttuurien pysyvän muuttumattomina, joka luo jo itsestään jännitteitä. Uuden perheen kulttuuria rakentaessa törmäyksiä voi tulla myös aikuisten kesken. Lasten myötä myös ulkopuoliset asiat tulevat heti parisuhteeseen. Samaan aikaan kun rakennetaan omaa läheistä parisuhdetta ja luottamusta, tulee kuitenkin myös olla yhteydessä ihmisiin, jotka mahdollisesti haluavat käyttää valtaa tai jopa tuhota tämän parisuhteen: entisiin puolisoihin ja mahdollisesti myös sukuun, joka ei aina hyväksy tehtyjä ratkaisuja. (Murtorinne-Lahtinen 2011, 167.)

Lisäksi yhteiskunta ja ympärillä olevat verkostot tuovat omat haasteet perheen muodostumiseen. Uusperhe voi herättää lähiyhteisön jäsenen omat menneisyyden käsittelemättömät traumat tai haavat ja hän voi pyrkiä näin vaikuttamaan perheen sisälle. Yhteiskuntatasolla, tiedostamattomissa asenteissa uusperhe voidaan liittää osaksi perheinstituution romuttumista, joka pohjaa näkemykseen ydinperheen vaihtoehdottomuudesta. ”Huoli lapsesta”, on sana, jolla omia tarpeita ja tiedostamattomuutta usein selitetään.

Parisuhteen ja keskinäisen avoimuuden ja luottamuksen suhde on ensiarvoisen tärkeä pohja, jotta uusperhe jaksaa perhedynamiikan haasteet. Tunnettyötä, sitoutumista ja keskustelua tarvitaan jatkuvasti. On tärkeää, että puoliset voivat kokea olevansa, ristiriidoista huolimatta, samassa veneessä, yhteistä hyvää ajatellen. On erityisen tärkeää, että he suojelevat parisuhdettaan ulkopuolilta ”erottajilta” ja pitävät heidät riittävän etäällä. On erityisen tärkeää, että parisuhteen olemassaolo tunnustetaan yhtä oikeutetuksi kuin mikä tahansa muukin avioliittotai parisuhde. Tämän tiedon ja oman yksityisyyden sekä perheen rajojen ja rakkauden suojeleminen on välttämätöntä suhteen onnistumisen kannalta.

10.2. Neuvoteltu vanhemmuus

Vanhemmuuteen kuuluvat sekä konkreettinen huolto että lapsen hoiva. Tunnepitoisen huolenpidon voi ymmärtää huolenpitona, jonka äiti voi jakaa muiden kanssa ja jota myös muut voivat toteuttaa. Kuka tahansa lasten lähellä voi siis toteuttaa hoiva- ja konkretiahuoltoa, kun hän hoivaa, suojelee ja kasvattaa lasta.

Psykologinen vanhemmuus muodostuu kiintymyksestä, luottamuksesta, ohjauksesta, hoivasta ja vaikutusvallasta lapsen elämään. Vanhemmuuden suhteeseen vaikuttavat myös tapaamisten säännöllisyys, uusvanhemman ja biologisen vanhemman suhde (onko uhka uusvanhemmalle, luodaanko odotuksia lapsille paluusta, onko suhde riittävä ja vastakkain asetteleva) sekä lapsen temperamentti ja myös sukupuoli.

Gamche (1997) arvioi että 0-3 vuoden ikäinen lapsen ja puolivanhemman välille voi muodostua täysimittainen psykologinen vanhemman asema ja vahva vanhemmuussuhde voi muodostua aina viiteen ikävuoteen saakka. Kaikkein haastavimmat ikävuodet suhteiden luomiseen on 9-15 vuotiailla nuorten kanssa.

Uusperheessä on sisällä myös erilaisia suhteita. Kun ydinperheessä muodostetaan ensin parisuhde ja sen jälkeen lapsi kerrallaan omat yksilölliset suhteet, uusperheessä kaikki suhteet tulevat samaan aikaan rakennettavaksi. Ydinperheessä parisuhde ja vanhemmuus liittyvät tiivistä yhteen, mutta uusperheessä nämä voivat olla erillään. Näin ei kuitenkaan käy, jos vanhemmuutta jaetaan. Tämä pitää sisällään velvollisuuksien lisäksi oikeuksia, muun muassa oikeuden tehdä lapsia koskevia päätöksiä, määritellä perheen säännöt ja oikeuden suojella puolisosuhteen ja perheen yksityisyyttä.

Kun perheen käytännöistä neuvotellaan, neuvotellaan myös vallasta. Dereke Layderin (2009) mukaan kaikissa läheissuhteissa (parisuhde, ystävyysuhteet), on mukana valtaa ja kontrollia, josta neuvotellaan päivittäisessä kanssakäymisessä. On selvää, että vanhemmuus tuo valtaa perheen elämään. Uusperheessä vähiten valtaa on kuitenkin äiti- tai isäpuolella ja asetelmaa voidaan muuttaa vanhemmuussuhteen ja aikuisten selkeän roolijaon rakentamisen kautta. (Murtorinne-Lahtinen 2011, 37-38.)

Selviä käytänteitä uusperheiden vanhempien roolijakoon ei ole olemassa ja roolit koetaankin usein epäselviksi. Näin ollen neuvoteltu vanhemmuus, jossa rooleja kirkastetaan, on perheen toimivuuden ja sosiaalisten suhteiden rakentumisen kannalta ensiarvoisen tärkeää.

Rooleja mietittäessä voi ottaa huomioon muun muassa:

- Minkälainen on oma ja minkälainen on puolison ajatus vanhemmuudesta?
- Minkälainen on lasten toisen biologisen ajatus vanhemmuudesta ja miten se vaikuttaa vanhemmuusrooliin?
- Mitkä ovat lapsen tarpeet?
- Mitkä ovat aikuisten tarpeet?
- Mitkä ovat uusperheen vanhempien vahvuudet, ominaisuudet ja hyvät opitut tavat, kuinka niitä voi hyödyntää vanhemmuudessa?
- Mitä asioita tahdotaan jättää pois?
- Miten tuetaan lasta yksilöllisesti, kuka tukee ja miten tukeminen asettuu suhteessa muuhun perheeseen (tasapuolisuus, toisen biologisen vanhemman tilanne)
- Onko muodostuva vanhemmuus äidillistä/isällistä, ohjaavaa, toista tukevaa, ystävyyttä, etäistä?
- Millaista arkea vanhemmat tahtovat, onko toiveissa eroavuutta?
- Mitkä ovat arjen rakenteet?

- Käytännön toimet:
 - o Osallistuuko molemmat lapsia koskeviin päätöksiin?
 - o Kuinka lapsia koskevasta taloudesta päätetään?
 - o Kuinka lapsia koskevasta tapaamisista päätetään?
 - o Miten rajat asetetaan, miten ristiriitatilanteet ratkaistaan?
 - o Miten arjen käytänteet (siivous, hoitoon vienti, raha-asiat, ruoanlaitto jne) järjestetään?
- Minkälaista tukea puoliso ja oma vanhemmuus tarvitsee?
- Voimmeko yhdessä tukea toista biologista vanhempaa?
- Millä foorumilla näitä ajatuksia päivitetään ja kuinka usein?

Käytänteet ja mallit voivat muuttua ja hioutua perheen elämäntilanteen ja saatujen kokemusten kautta.

10.3. Kuka kuuluu meidän perheeseen?

Perheeseen katsotaan virallisen määrittelyn mukaan ne henkilöt, joilla on nimi- kirjat taloudessa. Näin ollen viikonloppuvanhempien perheet eivät kuulu yhteis- kunnan määrittelemään perheeseen. Usein perheestä käytetään myös näkökul- maa sosiaalinen perhe. Tämä ottaa mukaan nykyiset perhekäsitykset, joissa lap- sella voi olla kaksi perhettä: äidin perhe ja isän perhe. Tuossa perhekäsityksessä perheeseen kuuluvat kaikki vanhempien tai perheen yhdessä määrittelemät hen- kilöt. Näin ollen etävanhempien perheessä äitipuoli, isäpuoli sekä sisarpuolet sekä muut mahdolliset henkilöt saatetaan perheen käsitteen sisälle.

Uusperheessä ei ole samantekevää, miten kutakin nimitetään. Kun ihmisen asema perheessä joutuu liikkuvan tilaan ja siitä tulee monimutkaisempaa, vai- kuttaa se sekä identiteetin rakentumiseen, sosiaalisen asemaan kuin psyykkisen kehitykseenkin. Näin ollen itsen määrittely suhteessa perheeseen on tärkeää. (Murto- rinne-Lahtinen 2011, 24-26.)

On hyvä selkeyttää, miten perheen jokainen jäsen asemoituu perheeseen. Onko hän sisarpuoli? Ovatko kaikki tasavertaisia sisaruksia suhteessa aikuisiin? Kuinka äiti, isä ja uudet puoliset asemoituvat? Mitkä ovat eri perheiden rajat? Ketä perheeseen kuuluvat? Kuka saa vaikuttaa perheen toimintoihin? Ovatko kaikki lapset molempien aikuisten lapsia vai vain toisen lapsia? Onko suvun mummin myös bonuslapsen mummi? Onko meidän perhe meidän perhe, vai voiko joku muu määritellä perhettämme?

10.4. Perheen rajat

Usein uusperheen erimielisyydet johtuvat sisäisten ja ulkoisten rajojen problematiikasta. Perheen rajat, muoto, roolit ja sisäiset toimintatavat esimerkiksi konfliktitilanteissa onkin hyvä keskustella auki (Murtorinne-Lahtinen 2011, 111).

Laumateorian mukaan, lauma, joka ei aseta rajoja ei voi olla lauma. Sen on määriteltävä itsensä, ja määrittelyn kautta tulevat myös rajat. Laumassa tulee erottaa myös mikä erottaa heidät muista, ei laumaan kuulumattomista. Lauma ei voi hyväksyä joukkoonsa tuhoajia. Tämä voidaan soveltaa myös perheen käsitykseen: perhe ei voi olla perhe, jos sillä ei ole rajoja, jos se ei ole määritelty ketä perheeseen kuuluu. (Ollila 2008, 105.)

Määrittely, ketä kuuluu ”meihin” on perheen pyhyiden luomista (Jallinoja 2009, 16. Pahaksi lauman kannalta joku ihminen käy vasta sitten, kun hän yrittää tunkeutua sinne, minne hän ei kuulu (Murtorinne-Lahtinen 2011, 118). Perhe ei myöskään voi hyväksyä jäseneksi ihmistä, joka tahtoo tuhota perheen. Näin ollen hänet on jätettävä ulkopuolelle eikä hän saa ohjailla perhettä. Tällöin laumanjohdaja palauttaa järjestyksen (kuten lasten kohdalla) tai asettaa ja puolustaa omaa perhettään rajaamalla (kuten biologinen äiti).

Uusperheessä toisen biovanhemman vallan käyttö ja arkeen vaikuttaminen lasten kautta on yksi yleisin uusperheen rajoja rikkova muoto. Se voidaan tehdä usein eri keinoin: lasten kautta, satelliittivanhemmuuden kautta, sukulaisten kautta. Näkyvästi tai hienovaraisesti. Näennäisystävyyden, tai ”vihollisasetelman” kautta. Äitiyden tuoma ”vallan kautta”. Uusperheen biovanhempi taasen pyrkii tasapainottelemaan oman puolison ja ekspuolison välillä. Ekspuoliso usein tahtookin vaikuttaa lasten elämään uusperheen sisällä. Hän ei tee sitä pahalla, vaan huolehtimisvietti on luonnollinen, joskaan usein ei tarpeellinen.

Myös etävanhemmalla ja äitipuolella voi olla tarve ohjailla lähivanhempaa. Rajojen kunnioitus tulee olla kummankin perheen välillä. Mikäli sääntöjä ja käytäntöjä voidaan yhtenäistää perheiden välillä, on se toivottavaa. Usein se kuitenkin voi olla haastavaa ja erilaiset katsantokannat aiheuttavat hämmennystä ja ehkä riitaa ja tulehtuneisuutta. Tällöin äidin perheessä voi olla äidin perheen säännöt ja käytänteet ja isän perheessä isän perheen säännöt ja käytänteet. Aivan kuin koulussakin on koulun säännöt ja käytänteet. Tämä selkeä rajausta estää myös lapsen luonnollisen vallankäytön sääntöjä ja käytänteitä vastaan. Tämä malli ei myöskään poista sitä, etteikö yhteistyötä ja keskustelua perheiden välillä voisi olla.

Kun uusperheen dynamiikka on rakentumassa, tai olosuhteet muuttuvat, (esimerkiksi lapsen kasvaessa), ratkaisee uusperhe usein luonnostaan sen pyrkimällä tasapainoon omilla sisäisillä muutoksilla (Hetherinton 1999). Näin vältytään konflikteilta. Sisäisen tasapainon löytyminen voi olla myös sudenkuoppa, mikäli ulkopuolelta tulee vaadetta perheen rikkomiseen. Tällöin uusperhe tai sen johtaja (isä) voi alkaa tiedostamattaan tai tiedostaen peitellä tai vähätellä perheen olemassaoloaan. Usein tämä näkyy biologisen isän toiminnassa, jossa hän pyrkii tasapainottamaan biologisten lasten elämää. Tällöin valta kuitenkin annetaan lapselle tai perheen ulkopuolelle, biologiselle äidille ja se johtaa uusperheen turvallisuuden.

Ulkopuoliset syyllistämiset ja vihat voivat kääntyä myös monimutkaisten prosessien kautta joko biologisen isän tai äitipuolen itsevihaksi tai pahimmillaan ja aivan liian usein prosessien kautta ulkopuolinen ”hyökkäys”, arvostelu tai syyllistäminen johtavat lopulta biologisen isän ja äitipuolen konfliktiin. Kun rajoja ja pahaa oloa ei osata, tai useinkaan uskalleta lasten menettämisen tai konfliktin pelossa, kohdistaa ulospäin niille kuuluville tahoille, se jää joko sisälle tai se kohdistetaan turvalliseen henkilöön, puolisoon. Näin ulkopuoliset paineet voivat lopulta myös rikkoa uusperheen parisuhteen ja tätä kautta koko uusperheen.

Myös lapsi voi pyrkiä valtaan perheessä, tuhoamaan uusperhettä. Niin kuin ydinperheessäkin, on myös uusperheessä tärkeää lapsen kehityksen kannalta, että sukupolvien rajausta toteutuu ja lapsi saa rajat suhteessa vanhempiin (Larkela 1997). Näin myös vallan myötä tuleva tiedostamaton vastuu ja perheen kantaminen pysyvät aikuisilla.

Perheen ja parisuhteen yksi tärkeä onnistumisen elementti on oikeus suojella yksityiselämän rajoja. Uusperheen monimuotoisessa dynamiikassa rajojen määrittely on erityisen tärkeää. Mitä monimutkaisempi perhe on rakenteeltaan, sitä tarkemmin sisäiset rajat (säännöt ja roolit) ja ulkoiset rajat (kuka kuuluu perheeseen, kuka saa vaikuttaa perheen toimintatapoihin) tulisi määritellä. (Murto-rinne-Lahtinen 2011, 50-54.) Selkeät rajat ja myös niiden ilmaisu tuovat turvaa koko uusperheelle. Isällä on merkittävä rooli rajojen ja turvan luomisessa perheelle. On myös tärkeää tiedostaa se näkökanta, että biologinen isä /äitipuoli voivat itsekin yhtä lailla rikkoa rajoja suhteessa biologisen äidin perheeseen.

Case: Miksi mieheni eksän tulo kotiimme tuntuu niin pahalle?

- Koti merkitsee naiselle paljon. Se on intiimi paikka, ja muun muassa sisustamisella ilmennetään itseä, sisintä, kohtua. Kun miehen eks tulee kotiin voi se siis tiedostamattomissa tuntua tunkeutumiselle johonkin pyhään. Kodissa naiselle on myös "valta" hyvässä tarkoituksessa. Toisaalta naisella on myös aina "valta" omiin biologisiin lapsiin. Kun eks tulee kotiisi, hän automaattisesti ottaa tiedostamattomalla tasolla ykköspaikan lasten kautta ja se voi tuntia kuin sinut syrjäytettäisiin omassa kodissa. Näinhän ei todellisuudessa tapahdu, mutta nämä alkujuuriemme tunteet voivat selittää, miksi tuntuu pahalle, jos hän tulee. Kyse ei siis ole henkilökohtaisuudesta eikä edes keskinäisistä väleistä. Sinä voit siis pitää kodin omanasi, eikä se vahingoita lapsia: Hyviä välejä tai toimeen tulemistä eksän kanssa, mikäli siihen on tarvetta tai mahdollisuutta, voi lapsille näyttää toisessa, neutraalissa paikassa.

10.5. Perhemallit

Ydinperhemalli

Perhe on ydinperheen kaltainen, ja kaikki lapset ovat tasa-arvoisia. Perhe on äitipuolelle tärkeämpi kuin parisuhde ja äitipuolella on toivomus, että häntä kutsutaan äidiksi. Äitipuoli kärsii siitä, että lapsilla on biologinen suhde äitiin. Yleensä tällaisessa perheessä lapset asuvat pääosin uusperheessä. (Church 1999.)

Suurperhemalli

Perheen perustana on parisuhde. Perhesuhteet perustuvat valintaan; perheeseen kuuluvat ne henkilöt, joihin koetaan olevan yhteys. Äitipuolien toivomus on olla puolison lapsille lisävanhempi, jolla on lapsiin merkittävä suhde. Yleensä tällaisissa perheissä lapset tai osa lapsista ei asu kokopäiväisesti uusperheessä. (Church 1999.)

Vahvan parisuhteen malli

Mallissa molemmilla uusperheen puolisoilla parisuhde on ensisijainen ja suhde lapsiin toissijainen. Äitipuoli on taustalla, kaverivanhempana. (Church 1999.)

Biologinen malli

Vanhemmuudessa keskeisenä on biologiset suhteet. Äitipuolet vetäytyvät pois lapsipuolten elämästä. (Church 1999.)

Murtorinne-Lahtinen 2011 60-63.)

10.6. Perheen roolit

10.7. Uusperheen kehitysvaiheet suhteessa äitipuoleen

Uusperheen kehitysvaiheet kestävät tutkimusten mukaan neljästä jopa viiteentoista vuoteen. Perhe voi käydä kehitysvaiheita kerta toisensa jälkeen läpi, lyhyelläkin aikavälillä. Kun kierros alkaa uudestaan aihealueet ja perheytyminen syventyvät. Eri osa-alueiden välillä voidaan myös taantua, mutta mitä pidemmällä kehitys on, sitä nopeammin taantumuksesta nousetaan. Mikäli perheeseen kuuluu lapsia useista eri perheistä, voi prosessi olla eri lapsien kanssa eriaikainen.

1. Haavevaihe

- Uskotaan vilpittömästi kaikkien sopeutuvan toisiinsa, tulevan onnelliseksi ja rakastavansa toisiaan
- Aikuiset toivottavat lapset rakastaen tervetulleeksi
- Lapset toivovat vanhempien palaavan yhteen ja eivät välitä uudesta äitipuolesta.
- Vanhempien tulisi tunnistaa mitä odotuksia, toiveita ja haaveita sekä pelkoja heillä on suhteessa uusperheeseen. Lapsia tulisi tukea ydinperheen menetyksen tuomassa tunteessa. (Broberg 2010,26.)

2. Yhdenmukaistumisvaihe

- Aikuiset pyrkivät yhdistämään perheen ja luomaan joukkuehenkeä.
- Äitipuoli hakee hyväksyntää ja tulee torjutuksi
 - o Syntyy vaikeita tunteita, joita biologisen vanhemman on vaikea ymmärtää.
 - o Ensimmäiset viitteet siitä, että jokin on vialla syntyvät.
- Vanhempien pettymys siitä, ettei haaveet ideaaliperheestä syntyneetkään, on hyvä käsitellä. Samalla luodaan uuden rutiinit, jotka peilaavat realiteetteihin ja vahvistetaan hyvää, luodaan uskoa tulevaisuuteen. (Broberg 2010,26.)

3. Ristiriitavaihe

- Haaveet jäävät taka-alalle
- Äitipuoli pettyy ja alkaa voida huonosti.
- Biologinen isä joutuu lasten ja äitipuolen väliin.
- Lapset käyttävät tilannetta hyväkseen.
- Ristiriitatilanteissa perheen sisällä ryhmitetään, jolloin äitipuoli jää usein yksin, ilman tukea. Biologinen äiti on vahvoilla ja hänellä ja lapsilla on vallanoton mahdollisuus. Äitipuoli hakee vasta omaa identiteettiään.
- Erityisen tärkeää on perheen roolien ja rajojen selkiinnyttäminen ja jokaisen perheenjäsenen kuulumisen perheeseen.
 - o Perheen dynamiikan selvittäminen voi vaatia myös ulkopuolista apua, tunteiden rehellistä kohtaamista ja uusperheen vanhempien keskinäistä luottamusta tai vaarana on ero. (Raittila & Sutinen 2008.)

4. Selvittelyvaihe

- Selvitetään ristiriitoja.
- Tarpeita, odotuksia, ja tunteita käsitellään avoimesti.
 - o Tilannetta rauhoitetaan: perheessä asetetaan vahvat rajat ja parisuhteelle annetaan tilaa. (Raittila & Sutinen 2008.)

5. Toimintavaihe

- Ristiriitojen työstetään. Ylitetään ryhmittymisvaiheen rajat, jolloin perherakenne muuttuu kokonaiseksi.
- Uusperhe luo oman perhekulttuurin, säännöt, tavan toimia.
- Biologista isää ei aina tarvita äitipuolen ja lasten riitojen selvittelyyn. (Raittila & Sutinen 2008.)

6. Vahvistumisvaihe

- Biologisilla vanhemmilla on toimiva suhde, äitipuolen ja lapsipuolten välit ovat ok.
- Äitipuolen identiteetti on muodostunut riittävän vahvaksi, samoin asema.
 - o Ulkoiset vaikeudet kohdataan yhdessä ja rajat ovat selkeät. (Raittila & Sutinen 2008.)

7. Helpotuksen vaihe

- Tämä on riittävän hyvää. Tämä toimii.
- Perheellä on oma identiteetti, eikä se tarvitse oikeutusta omalle olemassaololleen.
- Läheisyys kasvaa ja yhteydenotot vanhaan biologissidokseen perheeseen väistyvät. (Raittila & Sutinen 2008.)

Välillä eri vaiheiden välillä voidaan taantua, mutta eheydytään takaisin yhä nopeammin (Heinonen 2011, 11).

11. ÄITIPUOLEN TUKEMINEN

Case: Pohdin, onko tämä uusperhe sittenkään mun juttu. Tai parisuhde minua varten? Ennen kaikki oli niin paljon helpompaa. Pitäisikö palata vain sinkuksi, yksinhuoltajaksi, joka saa itse määrätä omasta elämästä, eikä muut vaikuta siihen”.

- Oman elämänhallinta on elämän murrosvaiheessa usein sekaisin. Kun samaan aikaan myös miehesi ja ympärillä olevien ihmisten, lapsien ja ekspuolisoiden todellisuus järkkyy myös, etsitään omaan pahaan oloon syytä ulkoisista oloista. Ja se on osittain totakin. He vaikuttavat elämääsi. Uusperheessä joutuu ja saa oppia monien eri osasysteemien huomioonottamista. SE ei kuitenkaan tarkoita, ettetkö löytäisi sitä, mitä sinä tahdot, ja mitä puolisosi tahtoo, mikä on teidän tahtotila ja miten suhtaudutte ulkoelämän ja lasten vaatimukseen. Se ei tarkoita, ettetkö voisi löytää samaa rauhaa kuin ydinperheessä tai yksinhuoltajan elämääsi. Tämän löytyminen vie vain hiukan aikaa, sillä ympärilläsi on nyt sinua haastavia – mutta samalla myös sinua rakastavia ja tukevia ihmisiä enemmän. Kun vertaat perhettäsi ja haasteita ydinperheeseen tai yksinoloon, suurin huomattava ero on, että sekä sinun että muiden kipukohtat tulevat näkyväksi. Näitä kipukohtia on meillä kaikilla, erilaisia ja erinäköisiä. Monessa elämäntavassa ne voi vain sivuuttaa ja ”juosta karkuun” – kunnes ne tulevat muodossa tai toisessa esille. Parhaimmillaan uusperhe on sinulle kasvualusta, jossa opit yhä enemmän itsestäsi ja muista. Tiivistyt aidosti, hyvin rehelliseen parisuhteeseen, perheeseen, jossa ainoa tie on avautua ja puhua asioista, kerta toisensa jälkeen katsoa itseä ja avautua erilaisille mahdollisuuksille.

Äitipuoli jää usein tunteiden ja haasteiden kanssa lähiyhteisössään yksin, ulkoisesti ja/tai sisäisesti syyllisen leimaan. Strategiat ja itseparjääminen ovat tuttua monelle äitipuolelle, mutta vievät asioita usein vanhoihin kaavoihin, joiden tie päättyy konfliktiin. Mitä voimakkaammat ovat kulttuurin, perheen ja yhteisön vaateet ja mallit, sitä ahdistuneemmaksi äitipuoli voi olonsa tuntea. Kun idylli täydellisestä äitipuolesta ja täydellisestä uusperheestä särkyä ja äitipuoli myöntää, että raadollisetkin tunteet ovat osa myös tätä elämää, on ratkaiseva oivallus

eheytymiseen tehty. Askel avun ottamiseen on kuitenkin otettava itse, ilman että voi vaatia muutosta muilta perheenjäseniltä.

Ihmisellä on luonnollinen tarve hallita elämää ja ennakoida tulevaa. Se luo turvallisuutta. Identiteettimurros, perhesysteemin muutos ja moni vaikuttava tekijä elämässä horjuttavat tätä muutosta. Riittävä hallitseminen on perusturvallisuuden ja aikuisuuden kannalta merkittävä asia ja uusperheessä prosessi, joka elää sekä yksilön iän, elämäntilanteen, perheytyymisen kautta. On myös hyvä ymmärtää, että elämää sinällään, ei missään perhemuodossa voi täysin hallita. Täydellinen elämänhallinta kieltää haurauden ja epätietoisuuden, mikä on inhimillistä ja osa ihmisyyttä. Haurauden tunteen löytäminen ja työstäminen on merkittävä kohta kohti ehyttä identiteettiä ja ymmärrystä uusperheestä.

Terapia on hyvä tapa tutkia perhedynamiikka ja omaa sisintä suhteessa perheeseen, lähiyhteisöön, ilmiöihin ja elämään. Terapiassa narratiivisuus oman uusperheidentiteetin kertomisvälineenä on hyvä tapa lähestyä äitipuolen identiteettiä ja uusperhedynamiikkaa, sillä kirjoittaminen sitoo yhteen menneen, nykyhetken ja tulevan ja näin tarinallisuus sitoo identiteetin katkosvaiheita yhteen. Lisäksi tarinoiden kautta voidaan äitipuolta auttaa ymmärtämään minkälaista kertomusta hän rakentaa elämänsä tapahtumista, mitä uskomuksia ja arvoja ja tapahtumia hän nostaa ja kuinka hän niitä tulkitsee. (Nousiainen 2004, 12.)

Vertaistuen avulla äitipuoli näkee, ettei ole asioiden kanssa yksin, ja tunteiden kieltäminen väistyy. Äitipuolet voivatkin hyötyä sellaisista kertomuksista ja vertaistuesta, jossa he voivat tarkastella tunteitaan ilman tuomitsemisen pelkoa ja näin etäännyttää leimaantumista identiteetistään. Pidempiaikaisena vertaistukena vaarana on ottaa vertaistuesta tuki omavoimaisuudelle, niin ettei omaa osuutta ja nöyryyttä asioiden tutkiskeluun löydy.

Vaikeissa asioissa ihmisen kohtaaminen on pelottavaa. Ehkäpä juuri siksi olemme ottaneet kohtaamisemme avuksi tekniset laitteet. On helpompaa kertoa

tunteista, kun emme näe toisen reaktiota – tai meillä on aikaa valmistautua seuraavaan lauseeseemme. Uusperheen konfliktitilanteissa tekstiviestit, sähköposti ja muut sosiaaliset viestimet näyttelevät suurta osaa keskustelua, myös lasten ja vanhempien välillä. Viestimet voivat olla sillanrakentajia tai -rikkajia. Aikuisen tulisikin olla erityisen tarkka, mitä ja miten hän viestii, kun hän viestii lapselle tai nuorelle asioita. Väärinymmärrysten mahdollisuus on suuri, kun ihmisen eleet ja ilmeet eivät ole nähtävissä.

Haemme myös tukijoukkoja oman lähipiiriin lisäksi mm Facebookin ja muiden senkaltaisten sovellusten tykkäämisten kautta – näin saamme viestin, että meidän ajatuksemme on oikein ja toisen väärin. Onkin helpompaa tuomita toinen kuin oppia itse ja ymmärtää. Aidot kohtaamiset, jossa konfliktit selvitetään kasvotusten, jossa näytetään, että sanat sattuvat, olen ihminen minäkin, voivat luoda yhteyttä ja ymmärrystä, jossa tavoitteena on kaikkien osapuolten hyvinvointi ja tukeminen, erityisesti lasten vuoksi.

Uusperheessä, kuten myös muissa perheissä, parisuhde on kuitenkin se koti, johon lapset kiinnittyvät. Ilman uusperheen toimivaa parisuhdetta ei voi olla toimivaa, tunteille avointa riittävän tervettä perhettä, jossa kaikilla on hyvä ja turvallinen olla. Parisuhteen hoitaminen ja tarvittaessa tuen hakeminen on erittäin tärkeä osa uusperheen riittävän hyvää hyvinvointia.

12. LOPPUSANAT

Parhaimmillaan äitipuoli on lapselle kolmas aikuinen, joka kantaa ja täydentää lapsen vanhemmuutta. Näin lapsi saa useamman kasvattajan, jotka auttavat toinen toisiaan, peilaavat ja murtavat myös toistensa opittuja kaavoja niin että vanhemmuudesta tulee prosessi, jossa kaikki ovat voittavat. Kolmella tai neljällä rakkaudella on enemmän annettavaa kuin yhdellä tai kahdella. Mutta yhteistyö vaatii hyvää tahtoa, nöyryyttä, rohkeutta, avoimuutta, rajojakin. Parhaita tuloksia koko perhe saa, jos lapsen kaikilla vanhemmilla olisi kyky ja mahdollisuus katsoa elämäänsä itsetuntemuksen kautta, tuomitsematta toista, ohjaamatta tai odottamatta muutoksia toiselta. Puuttumatta toinen toistensa elämään. Mutta lopulta avoimuutta, rehellisyyttä ja itsensä tutkimista emme voi vaatia toiselta osapuolelta, vain itseltämme.

Äitipuoleus uusperheessä on lohdutuksen teoriaa Sinulle, joka juuri tänään tarvitset elämäsi ymmärrystä itsestäsi, ympärilläsi olevista asioista. Teos on tarkoitettu sinulle ymmärrykseen, ei oikeutukseen. Ymmärrykseen toisen inhimillisyydestä, itsesi inhimillisyydestä ja teorioista ja katsantokannoista, jotka nekään eivät itsessään ole täysi totuus.

Kovasti luulin, että kulkisimme naurua, rakkautta yhteyttä kohti,
silkassa auringossa kylpisimme, pienin murheiden, isojen ilojen keskellä.

Kaikki me, isot ja pienet, käsi kädessä, toisiamme tukien.

Pelkästä hyvyydestä olisimme iso ihana perhe.

Mutta ei tiemme käy suorinta tietä. Ei nöyryys piittaa kultaisista juhlasaleista, upeista ruoista tai hienoista lauseista. Ei rakkaus löydy kehuista, lahjoista tai hellyyden hetkistä. Ei kiinnity ihminen toiseen kiiltävällä pinnalla. Luisuu vain ohi.

Niin riekaleiksi revittiin, polvilleen ammuttiin ja kun horjuin uudelleen ja uudelleen ylös, joku toinen töni jo takaisin. Oksensin verta, haukoin saastaista ilmaa. Siellä mudassa kömpiessäni, vailla pääsyä ylös, toisten vahtiessa hautani äärellä, huusin vihaa, tuskaa, epätoivoa. Paljastin ruvella olevan sydämeni, rumuuteni, virheeni, katkeruuteni. Pelkoni ja tuskani, ilman toivoa, ilman menetettävää. Vuodatin verisen kyyneleen, joka pian muuttuisi mullaksi, missä mikään ei kasva.

Ja kyynelten virratessa, riivittyäni maata, se sortui altani. Siinä me sitten, toinen toistemme viholliset, yhdessä huusimme tuskaamme, itkimme haavojamme. Liian lähellä oli katse, joka paljasti syviä verisiä viiltoja, toinen toistemme tekoja, peilejä itsestämme, peilejä historiasta. Menneisyyden haamuista, joiden irvokkaat kasvot joivat tuskamme kulhosta henkiin jäämisen maljaa. Ja kauempana ihmiset, tietäjät vailla vertaansa, jatkoivat tietämistään, oikeassa olemistaan.

Kunnes voipuneena löimme toistemme mutaiset lasit kasvoilta, paljastaen silmämme ilman uskomuksia, ilman tuomitsemista, ilman syyllisiä. Alastomana, syvin naarmuin tartuimme toisiimme.

Kiinnitymme ihmisyyden kudokseen johon anteeksianto mahtuu. Sielujen yhteyteen jossa sukupolvet väistyivät. Ja rakkaus tulee kotiin.

Hetken kauempana me synnyimme vihdoin perheeksi.

LÄHTEET

- Broberg, Mari (2010): Uusperheen voimavarat ja lasten hyvinvointi. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 5/2010. Hakapaino Oy, Helsinki.
- Helsingin yliopisto, teologia. Psykoseksuaaliset kehitysvaiheet. Verkkojulkaisu. Viitattu 10.11.2018. http://www.helsinki.fi/teol/kurssit/usk/03a_psykoseksuaaliset.shtml
- Heinonen, Pauliina (2011): Kuoppia ja mutkia uudella tiellä. Pro Gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Verkkojulkaisu. Viitattu 10.8.2018. Saantitapa : <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/82198/gradu04769.pdf?sequence=1>.
- Hämäläinen, Nelly (2011): Identiteetin muodostuminen nuoruusiässä. Verkkojulkaisu. Viitattu 10.8.2018. Saantitapa: <http://psykertaus.blogspot.fi/2011/12/identiteetin-muodostuminen-nuoruusiassa.html>.
- Jallinoja, Riitta (2009). Vieras perheessä. Gaudeamus
- Laitinen & Pohjola: Tabujen kahleet. Oouuskunta Vastapaino, Tallinna 2009
- Larkela, Pekka (2013): Parisuhde pitää uusperheen pystyssä. Verkkojulkaisu. Viitattu 10.8.2018. Saantitapa: <http://supli.fi/parisuhde-pitaa-uusperheen-pystyssa/>.
- Malinen Vuokko, Larkela Pekka (2011): Parisuhde - uusperheen ydin. Väestöliitto, Helsinki

- Malmberg, Mirja (2010): Madonnakonstellaatio: vanhemman sisaruksen kokemus äidin ja uuden vauvan yhdessäolosta. Turun yliopisto, Turku.
- Murtorinne-Lahtinen, Minna (2011): Äitipuolen identiteetin rakentaminen uusperheessä. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 10.8.2018: Saantitapa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/37087>.
- Ollila, Marja-Riitta (2008): Lauman valta. Edita Publishing Oy.
- Plihtari, Elina (2010): Eron jälkeinen vanhemmuus etä-isän näkökulmasta. Pro Gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 10.8.2018. Saantitapa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26575/URN:NBN:fi:jyu-201102221794.pdf?sequence=1>.
- Poliisi (2016). Vieraannuttaminen. Verkkojulkaisu. Viitattu 10.11.2018. Saantitapa https://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/tiedotteet/1/1/vieraannuttaminen_75333?fbclid=IwAR2wWKF2ghYce1I6xsdPZU_jWgC_p39AA-uPI56mnguJfM7_3k70N_DYaoo
- Raittila, K. & Sutinen, P. (2008) Huonetta vai sukua. Elää uusperheessä. Helsinki: Kirjapaja.
- Reenkola, Elina (2008): Nainen ja viha. Minerva Kustannus

- Sutinen, P. (2005) Vanhempana ja aikuisena uusperheessä. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 203. Helsinki: Helsingin yliopisto. Saantitapa: <https://core.ac.uk/download/pdf/14915377.pdf>

- Therborn, Göran (2016 [2011]): Maailma aloittelijan opas. 3 painos. Osuuskunta Vastapaino, Tampere.

- Waldron Kenneth - Joanis, David (1996): Vanhemmasta vieraannuttamisen oireyhtymän ymmärtäminen ja sen käsittely. Verkkojulkaisu. Viitattu 10.8.2018. Saantitapa: <http://pesue.weebly.com/tietopankki/waldron-joanis-vieraannuttaminen>